សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច
Université Royale de Droit et des Sciences Économiques
Royal University of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

ការប្រៀបធៀបបទល្មើសឆបោក និង រំលោភលើទំនុកចិត្ត

ស្រាវជ្រាវពីថ្ងៃទី០២ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៨ ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៨

ស្រាវជ្រាវដោយ៖

និស្សិតឈ្មោះ ១.លោក លន់ ផល្លី

២.លោក សំ សុផល

សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ៖

លោក ជួន ម៉ុនធី

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ នីតិសាស្ត្រ

ជំនាន់ទី ១៨

ឆ្នាំចូលសិក្សា ២០១៤

ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០១៨

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ជាដំបូងយើងខ្ញុំឈ្មោះ **លន់ ផល្លី** និង **សំ សុផល** ជានិស្សិតបរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រនៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ចជំនាន់ទី១៨ ឆ្នាំសិក្សា២០១៥-២០១៨។ សូមថ្លែងអំណរអរគុណ និងសម្តែងនូវកតញ្ញូតាធម៌ យ៉ាងជ្រាលជ្រៅបំផុតចំពោះ **លោកឪពុក** និង**អ្នកម្តាយ** ទាំងពីរសងខាងដែលបានផ្តល់កំណើតដល់រូបកូន ព្រមទាំងខិតខំពុះពារគ្រប់ឧបស័គ្គដើម្បីចិញ្ចឹមបីបាច់ថែរក្សា មិនថាក្តៅរងា ឬយប់ថ្ងៃឡើយតាំងពីមិនទាន់ដឹងក្តីរហូតមកដល់ពេលនេះ។ ជាពិសេសជាងនេះទៅទៀតនោះ លោកទាំងពីរបាន ទូន្មានប្រៀនប្រដៅ អប់រំ និងបានជួយទំនុបប ម្រុងការសិក្សារៀនសូត្ររបស់យើងខ្ញុំតាំងពីបឋមសិក្សា រហូតដល់សាកលវិទ្យាល័យ។ លើសពីនេះទៅទៀតនោះគឺលោកអ្នកមានគុណទាំងពីរបានចំណាយនូវកម្លាំងកាយចិត្ត ក្នុងការអប់រំទូន្មានរូបកូនឱ្យក្លាយជាកូនល្អ និស្សិតល្អ និងក្លាយជាពលរដ្ឋល្អម្នាក់នៅក្នុងសង្គម។ កូនសូមលើកដៃទាំងទ្វេប្រណមលើកឡើងសូមបួងសួងដល់អស់ទេវតា និងវត្ថុស័ក្តិសិទ្ធិក្នុងលោក សូមព្រះមេត្តាតាមជួយថែរក្សាលោកឪពុក និងអ្នកម្តាយដែលមានតម្លៃស្មើជីវិតកូន ឱ្យបានជួបប្រទះតែពុទ្ធពរទាំងបួនប្រការគឺ អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ ពលៈ និងចៀសផុតពីរោគាព្យាធិទាំងឡាយទាំងពួង។

ជាបន្តទៀតនេះដែល យើងខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរអរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះ ៖

- **ឯកឧត្តមបណ្ឌិត លុយ ចណ្ណា** សាកលវិទ្យាធិការ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច។
- លោកគ្រូសាស្ត្រាចារ្យ **ជួន ម៉ុនធី** ជាសាស្ត្រាចារ្យណែនាំ លោកបានខិតខំចំណាយពេលវេលាដើម្បីពន្យល់ណែនាំ ផ្តល់ជាយោបល់ និងការកែតម្រូវ នូវប្រធានបទសារណារបស់យើងខ្ញុំ។
- **ឯកឧត្តម ឈួន សំណាង** ចៅក្រមអមសាលាឧទ្ធរណ៍បានជួយបកស្រាយពន្យល់ឱ្យយើងខ្ញុំបានយល់កាន់តែច្បាស់បន្ថែមលើប្រធានបទនេះ។
- លោកគ្រូសាស្ត្រាចារ្យ **ញឹក ឧុទ្ធី** លោកជាប្រធានការិយាល័យស្រាវជ្រាវ និងព្រមទាំងលោកគ្រូ អ្នកគ្រូ សាស្ត្រាចារ្យ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ជាទីគោរពស្រឡាញ់នៃយើងខ្ញុំ។

អារម្ភកថា

មនុស្សគ្រប់ៗរូបតែងតែមានបំណងនិងសេចក្ដីប្រាថ្នារៀងៗខ្លួនក្នុងជីវិតរបស់ពួកគេហើយមនុស្សទាំងអស់នោះខ្លះ ទទួលបានភាពជោគជ័យនៅក្នុងជិវិត ហើយខ្លះទៀតក៏ជួបនូវបញ្ហាជាច្រើនដែលធ្វើឱ្យពួកគេបរាជ័យ ដោយសារតែពួកគេទាំងអស់នោះ មិនបានកំណត់អំពីគោលដៅរបស់ពួកគេឱ្យបានច្បាស់លាស់ក្នុងជីវិត។ ដូចគ្នានេះផងដែរចំពោះការសិក្សាដែលទទួលបាននូវភាពជោគជ័យគឺអាស្រ័យទៅលើការកំណត់គោលដៅ និងគោលបំណងច្បាស់លាស់ ការយកចិត្តទុកដាក់ ការបែងចែកពេលវេលាសិក្សាឱ្យបានច្បាស់លាស់ និងមានទំនួលខុសត្រូវលើការសិក្សារបស់ខ្លួន។

ចំពោះប្រធានបទសារណារបស់យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់ ដែលបានជ្រើសយកមកធ្វើការសិក្សាជាកិច្ចការស្រាវជ្រាវនេះគឺស្ដីពី "**ការប្រៀបធៀបបទល្មើសឆបោក និងរំលោភលើទំនុកចិត្ត**" ដែលយើងខ្ញុំមានទំនួលខុសត្រូវនឹងធ្វើការបកស្រាយនូវចំណុចនីមួយៗនៅក្នុងខ្លឹមសារអត្ថបទសារណា របស់យើងខ្ញុំ។ ចំពោះអត្ថបទមួយនេះ ប្រាកដជាមានចំនុចណាមួយខ្វះចន្លោះ ឬ ភ្លេចភ្លាំងដោយប្រការណាមួយនោះ យើងខ្ញុំក៏សូមខន្តី អភ័យទោសទុកជាមុនចំពោះអក្ខរាវិរុទ្ធ អត្ថន័យ ខ្លឹមសារ និងការប្រើប្រាស់ពាក្យពេចន៍ សូមលោកគ្រូ អ្នកគ្រូ សាស្ត្រាចារ្យ និង បងប្អូន មិត្តនិស្សិត ទាំងអស់គ្នាដែលបានអាន ឬ មើលសារណារបស់យើងខ្ញុំ សូមមេត្តាអធ្យាស្រ័យ ដោយក្ដីអនុគ្រោះ។

យើងខ្ញុំសង្ឃឹមផងដែរថា កិច្ចការស្រាវជ្រាវមួយនេះអាចជួយមិត្តនិស្សិត ក៏ដូចជាមិត្តនិស្សិតក្រោយៗទៀតបានសិក្សាឈ្វេងយល់និងអាចវិនិច្ឆ័យរវាងបទល្មើសទាំងពីរនេះឱ្យបានច្បាស់លាស់ ជាងមុន។ ទោះបីជាកិច្ចការស្រាវជ្រាវរបស់យើងខ្ញុំពុំសូវមានលក្ខណៈទូលំទូលាយក៏ដោយ តែវាក៏ជាផ្នែកមួយនៃការដោះស្រាយនូវចំនុចងឿងឆ្ងល់របស់មិត្តនិស្សិតខ្លះៗដែរ។ ហើយយើងខ្ញុំក៏រង់ចាំទទួលយកនូវចំណុចរិះគន់ដើម្បីកែលំអរពីសំណាក់លោកគ្រូ អ្នកគ្រូ សាស្ត្រាចារ្យ និងបងប្អូន មិត្តនិស្សិតទាំងអស់ដែលបានអាន និងសិក្សាអំពីប្រធានបទនេះ ដោយក្ដីគោរពនិងរាប់អាន។

- **លន់ ផល្លី** Tell: ០៦៧ ៧៧៩ ៩១៥, ០៩៦ ៤៧០ ០៥១៥ Email: phallylun6@gmail.com
- **សំ សុផល** Tell: ០៩៣ ៦៣៨ ៩១៧។

មាតិកា

ទំព័រ

សេចក្តីផ្តើម ១

ជំពូកទី១.សញ្ញាណទូទៅនៃបទល្មើស ៤

ផ្នែកទី១.បទល្មើសឆបោក ៤

កថាខណ្ឌទី១.និយមន័យនៃបទល្មើសឆបោក ៤

១.ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាល ៤

២.ក្រមព្រហ្មទណ្ឌបច្ចុប្បន្ន ៤

កថាខណ្ឌទី២.ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសឆបោក ៤

១.ធាតុនីត្យានុកូលនៃបទល្មើសឆបោក ៥

២.ធាតុសត្យានុម័ត ៦

៣.ធាតុអត្តនោម័ត ៧

៤.ប្រធាននៃបទល្មើស ៧

៤.១.រូបវន្តបុគ្គល ៧

៤.១.១រូបវន្តបុគ្គលជាអនីតិជន ៨

៤.១.២រូបវន្តបុគ្គលជានីតិជន ១០

៤.២នីតិបុគ្គល ១២

៤.២.១នីតិបុគ្គលសាធារណៈ ១២

៤.២.២នីតិបុគ្គលឯកជន ១២

កថាខណ្ឌទី៣.ជនដែលទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ១៣

១.ចារី ១៣

២.សហចារី ១៣

៣.អ្នកផ្តើមគំនិត ១៣

៤.អ្នកសមគំនិត ១៤

កថាខណ្ឌទី៤.ទោសដែលត្រូវអនុវត្ត ១៥

១.ទោសធម្មតាចំពោះបទល្មើសឆបោក ១៨

២.ស្ថានទម្ងន់ទោស ១៨

២.១ស្ថានទម្ងន់ទោសទាក់ទងនឹងជនរងគ្រោះ ១៩

២.២ស្ថានទម្ងទោសផ្សេងទៀត ២២

៣.ការប៉ុនប៉ងមានទោស ២៤

៤.ទោសបន្ថែម ២៥

កថាខណ្ឌទី៥.បទល្មើសប្រហាក់ប្រហែលនឹងបទល្មើសឆបោក ២៦

១.ការបន្លំ ២៦

២.ការរំលោភលើភាពល្ងង់ខ្លៅ និងបុគ្គលទន់ខ្សោយ ២៦

ផ្នែកទី២.បទរំលោភលើទំនុកចិត្ត ២៧

កថាខណ្ឌទី១.និយមន័យបទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្ត ២៧

ក.ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាល ២៧

ខ.ក្រមព្រហ្មទណ្ឌបច្ចុប្បន្ន ២៧

កថាខណ្ឌទី២.ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្ត...២៨

១.ធាតុនីត្យានុកូលនៃបទរំលោភលើទំនុកចិត្ត ២៨

២.ធាតុសត្យានុម័តនៃបទរំលោភលើទំនុកចិត្ត ២៨

២.១ការព្រមព្រៀងប្រគល់វត្ថុរវាងជនរងគ្រោះ និងជនល្មើស ២៨

២.២ជនល្មើសពុំបានបំពេញកាតព្វកិច្ចប្រគល់សងឬប្រើប្រាស់តាមការកំណត់ ៣០

២.៣ជនជាប់ចោទបានបំបាត់ ឬ គៃបន្លំទ្រព្យរបស់ជនរងគ្រោះ ៣១

៣.ធាតុអត្តនោម័តនៃបទរំលោភលើទំនុកចិត្ត ៣៣

៤.ប្រធាននៃបទល្មើស..៣៣

កថាខណ្ឌទី៣.ជនដែលទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ..៣៤

១.ចារី..៣៤

២.សហចារី...៣៤

៣.អ្នកផ្ដើមគំនិត ៣៥

៤.អ្នកសមគំនិត ៣៥

កថាខណ្ឌទី៤.ទោសដែលត្រូវអនុវត្ត.. ៣៦

១.ទោសធម្មតា ៣៦

២.ស្ថានទម្ងន់ទោស.. ៣៦

៣.ទោសបន្ថែម... ៣៨

៤.ការប៉ុនប៉ង ៣៨

កថាខណ្ឌទី៥.បទរំលោភលើទំនុកចិត្តពិសេស...៣៩

១.ប្រធាននៃបទរំលោភលើទំនុកចិត្តពិសេស ៤០
២.ទោសដែលត្រូវអនុវត្ត ៤០
ជំពូកទី២.ការប្រៀបធៀបបទល្មើសទាំងពីរ ៤១
ផ្នែកទី១.ចំណុចដូចគ្នារវាងបទល្មើសទាំងពីរ ៤១
កថាខណ្ឌទី១.ធាតុនីត្យានុកូល ៤១
១.ចែងនៅក្នុងគន្ថី ៤១
១.១ចែងនៅក្នុងមាតិកា ៤២
១.២ធាតុនីត្យានុកូលនៃទោស ៤២
១.៣កំណត់ការប៉ុនប៉ងមានទោស ៤២
កថាខណ្ឌទី២.ចំណាត់ថ្នាក់នៃបទល្មើស ៤២
កថាខណ្ឌទី៣.អាជ្ញាយុកាល ៤៤
១.អាជ្ញាយុកាលនៃបទល្មើស ៤៤
២.អាជ្ញាយុកាលនៃទោស ៤៤
កថាខណ្ឌទី៤.ធាតុអត្តនោម័ត ៤៥
ផ្នែកទី២.ចំណុចខុសគ្នារវាងបទល្មើសទាំងពីរ ៤៥
កថាខណ្ឌទី១.ធាតុនីត្យានុកូលនៃបទល្មើសទាំងពីរ ៤៥
១.និយមន័យនៃបទល្មើស ៤៥
២.ចែងនៅក្នុងមាត្រា ៤៦
៣.ស្ថានទម្ងន់ទោស ៤៦

៤.ទោសបន្ថែម ៤៧

៣.ចែងនៅក្នុងជំពូក ៤៩

កថាខណ្ឌទី២.ធាតុសត្យានុម័តនៃបទល្មើសទាំងពីរ ៤៩

១.រូបភាពនៃអំពើ ៤៩

២.កម្មវត្ថុនៃបទល្មើស ៥០

៣.រូបភាពនៃចេតនាប្រព្រឹត្ត ៥០

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន ៥២

អនុសាសន៍ ៥៤

សេចក្តីផ្តើម

នៅលើពិភពលោកយើងនេះមានប្រទេសជាច្រើនកំពុងតែរស់នៅប្រកបដោយភាពប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នាតាមគ្រប់មធ្យោបាយដែលអាចធ្វើទៅបាន។ ហើយការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នានេះដែរក៏តែងតែមានបញ្ហាមួយចំនួនបានកើតឡើងទៅលើជនស្លូតត្រង់ដែលត្រូវបានគេរំលោភបំពានសិទ្ធិ។ ហេតុនេះហើយទើបប្រទេសជាច្រើននៅលើសកលលោកក៏ដូចជាព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានខិតខំបង្កើតឱ្យមានច្បាប់ឡើងដើម្បី ការពារសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចនានារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងការគ្រប់គ្រងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈឱ្យបានល្អ និងធានាការពារលើទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ជនទូទៅ និងបុគ្គលឯកជនកុំឱ្យមានការបំពានណាមួយដែលមិនត្រឹមត្រូវដោយអំពើអសកម្ម ផ្ទុយពីបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់។

ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានអនុម័តដោយរដ្ឋសភានៅថ្ងៃទី១២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩ នាសម័យប្រជុំលើកទី៣ នីតិកាលទី៤ ហើយព្រឹទ្ធសភាបានពិនិត្យ និងយល់ស្របទាំងស្រុង ដោយគ្មានការកែប្រែអ្វីឡើយ កាលពីថ្ងៃទី១៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ នាសម័យប្រជុំពេញអង្គព្រឹទ្ធសភាលើកទី៦ នីតិកាលទី២។ ហើយក្រមនេះត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើដោយព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/១១០៩/០២២ ចុះថ្ងៃទី៣០ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ មានចំនួន៦ គន្ថី ចែកជា៦៧២មាត្រា។ ក្រមនេះបានចូលជាធរមាននៅរាជធានីភ្នំពេញរយៈពេល ១០ថ្ងៃ បន្ទាប់ពីថ្ងៃប្រកាសឱ្យប្រើ និងទូទាំងប្រទេសរយៈពេល២០ថ្ងៃក្រោយថ្ងៃប្រកាសឱ្យប្រើ។ ហើយ **គន្ថីទី១ ស្តីពីបញ្ញត្តិទូទៅ** នៃក្រមនេះចូលជាធរមានភ្លាមបន្ទាប់ពីប្រកាសឱ្យប្រើមានចំនួន១៨២មាត្រា។ ហើយគន្ថីផ្សេងៗទៀតចូលជាធរមានមួយឆ្នាំក្រោយពេលប្រកាសឱ្យប្រើ។ ក្នុងចំណោមគន្ថីទាំង៦ មានតែ៣គន្ថីប៉ុណ្ណោះ បានកំណត់ពីបទល្មើស និងទោស មាន**គន្ថីទី២ និយាយពីបទល្មើសប្រឆាំងនឹងបុគ្គល គន្ថីទី៣ និយាយពីបទល្មើសប្រឆាំងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិ និងគន្ថីទី៤ និយាយអំពីបទល្មើសប្រឆាំងនឹងជាតិ**។ ហើយក្រមនេះបានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងការបង្ការបទល្មើស បង្ក្រាប និងដាក់ទណ្ឌកម្មដល់ជនល្មើសដើម្បីទប់ស្កាត់ ថែរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈកុំមានការបំពាននានាកើតឡើង។

ដើម្បីយល់ឱ្យកាន់តែច្បាស់ ខ្ញុំសូមធ្វើការពន្យល់ត្រួសៗអំពីបទល្មើស។ បទល្មើស គឺជាអំពើមួយដែលកើតចេញពីការប្រព្រឹត្តរបស់ចារី ដែលអំពើល្មើសទាំងនោះខ្លះកើតចេញពីអំពើចេតនា ឬ អចេតនា ដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ (សុវត្ថិភាព អានាម័យ និងភាពស្ងប់ស្ងាត់) ឬ បំពានសិទ្ធិប្រជាពលរដ្ឋណាមួយដែលនាំឱ្យបាត់បង់នូវផលប្រយោជន៍ ដូចជាទ្រព្យសម្បត្តិ ឬក៏ប៉ះពាល់ដល់រាងកាយ ឬសេចក្តីថ្លៃថ្នូរបស់បុគ្គលដែលជាជនរងគ្រោះជាដើម។ អំពើទាំងនោះបានចែងយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិណាមួយដែលកំណត់ថាអំពើទាំងនោះជាបទល្មើសហើយត្រូវផ្តន្ទាទោស។ ហើយការផ្តន្ទាទោសនេះទៀតសោតលុះត្រាតែ ជាអំពើរបស់ចារីផ្ទាល់តែប៉ុណ្ណោះទើបអាចត្រូវប្រកាសបាន ។ បន្ទាប់ពីបានយល់ខ្លះៗពីបទល្មើសហើយ យើងខ្ញុំសូមធ្វើការបកស្រាយខ្លះពីសញ្ញាណទូទៅនៃ**ការឆបោក** គឺតម្រូវឱ្យចារីប្រើប្រាស់នូវមធ្យោបាយមួយចំនួនដោយត្រូវប្រព្រឹត្តក្នុងចេតនាទុច្ចរិត ហើយដោយសារតែមធ្យោបាយទាំងនេះ ចារីបំភាន់បុគ្គលណាម្នាក់ និងញ៉ាំងឱ្យប្រគល់នូវរបស់អ្វីមួយមកខ្លួន។ មធ្យោបាយដែលប្រើប្រាស់ចាំបាច់ ត្រូវតែមាននៅមុនការប្រគល់ ហើយត្រូវតែញ៉ាំងឱ្យមានការប្រគល់នេះ។ វាហាក់ដូចជាមាន ដែលត្រូវគូសបញ្ជាក់ បុគ្គលដែលអាចត្រូវបាន គេនាំឱ្យមានការភាន់ច្រលំ គឺអាចជារូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គល។ **ការរំលោភលើទំនុកចិត្ត** គឺជាអំពើរំលោភដោយចេតនាទុច្ចរិតនេះជាអំពើនៃការប្រកាន់កិរិយាជាកម្មសិទ្ធករដោយបដិសេធមិនព្រមសងវិញ ឬដោយអំពើនៃការចាយខ្ជះខ្ជាយមិនតាមគោលដៅដែលបានកំណត់។

បន្ទាប់ពីបានយល់ខ្លះពីសញ្ញាណនៃបទល្មើសទាំងពីរហើយ យើងសូមធ្វើការបកស្រាយពីដែនកំណត់នៃប្រធានបទស្រាវជ្រាវរបស់យើងខ្ញុំ ពីការប្រៀបធៀប "**បទល្មើសឆបោក និងរំលោភលើទំនុកចិត្ត**" ដែលមានចែងនៅក្នុងគន្ថីទី៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌដែលទាក់ទងទៅនឹងបទល្មើសប្រឆាំងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិ។ ជាដំបូងយើងខ្ញុំសូមធ្វើការបកស្រាយអំពីសញ្ញាណនៃបទល្មើសទាំងពីរនៅក្នុងជំពូកទី១ និងបែងចែកចេញជាពីរផ្នែក។ ផ្នែកទី១ ៖ និយាយពីបទល្មើសឆបោក និងផ្នែកទី២៖ និយាយពីបទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្ត។ ចំណែកជំពូកទី២ និយាយពីការប្រៀបធៀបបទល្មើសទាំងពីររវាងបទល្មើសឆបោក និង

រំលោភលើទំនុកចិត្ត ហើយជំពូកទី២ នេះក៏បែងចែកជាពីរដែរ គឺផ្នែកទី១៖ លក្ខណៈដូចគ្នារវាងបទល្មើសឆបោក និងរំលោភលើទំនុកចិត្ត និងផ្នែកទី២៖ នឹងធ្វើការបកស្រាយពីលក្ខណៈខុសគ្នានៃបទល្មើសទាំងពីរ។

ជំពូកទី១.សញ្ញាណទូទៅនៃបទល្មើស

ផ្នែកទី១.បទល្មើសឆបោក

កថាខណ្ឌទី១.និយមន័យនៃបទល្មើសឆបោក

១.ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាល

ជនណាដែលធ្វើឱ្យគេឱ្យមកខ្លួន ឬប៉ុនប៉ងធ្វើឱ្យគេឱ្យមកខ្លួននូវទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ ឬមួយចំណែកនៃទ្រព្យសម្បត្តិរបស់រូបវន្តបុគ្គល ឬនីតិបុគ្គល ដោយប្រើល្បិចបន្លំ ឬក្លែងឈ្មោះ ឬក្លែងគុណភាព ដើម្បីបញ្ចុះបញ្ចូលជនរងគ្រោះ ឱ្យជឿតាមអំណាចក្នុងការស្រម៉ៃ ឬ ដោយធ្វើឱ្យជនរងគ្រោះខ្លាច ឬសង្ឃឹមលើព្រឹត្តិការណ៍អ្វីមួយ[1]។

២.ក្រមព្រហ្មទណ្ឌបច្ចុប្បន្ន

អំពើឆបោក គឺជាអំពើបន្លំចំពោះរូបវន្តបុគ្គល ឬនីតិបុគ្គលណាមួយ ដោយប្រើឈ្មោះក្លែង ដោយអះអាងទៅលើឋានៈក្លែង ដោយរំលោភលើឋានៈពិតប្រាកដ ឬដោយប្រើឧបាយកលទុច្ចរិត ហើយដូច្នេះបានទទួលពីបុគ្គលនេះ ដែលនាំឱ្យខូចប្រយោជន៍របស់បុគ្គលនេះ ឬរបស់តតិយជននូវ៖

១.ការប្រគល់មូលនិធិ តម្លៃ ឬទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីមួយ។

២.ការផ្គត់ផ្គង់សេវា។

៣.ការធ្វើលិខិតដែលមានតម្លៃជាកាតព្វកិច្ច ឬជាការឱ្យរួចពីកាតព្វកិច្ច[2]។

កថាខណ្ឌទី២.ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសឆបោក

ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសនៅក្នុងឯកសារមួយចំនួនមានការបកស្រាយតែបីប៉ុណ្ណោះ តែនៅក្នុងកិច្ចការស្រាវជ្រាវរបស់យើងខ្ញុំសូមលើកយកធាតុផ្សំចំនួនបួនមកធ្វើការបកស្រាយ។ ហើយមុននឹងធ្វើការបកស្រាយនូវធាតុផ្សំទាំងបួននៃបទល្មើស ជាដំបូងយើងខ្ញុំសូមធ្វើការបកស្រាយថាអ្វីដែលហៅថាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌជាមុនសិន។ បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ គឺជាអំពើទាំងឡាយណាដែលច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌបានចែងទុកជាមុនថាជាបទល្មើសហើយត្រូវផ្តន្ទាទោសដោយច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ហើយអំពើល្មើសទាំងនោះជាកំហុសរបស់ចារីផ្ទាល់។

[1] មាត្រា៤៥ នៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាល

[2] មាត្រា៣៧៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

ប្រសិនបើច្បាប់ពុំបានចែងថាអំពើណាមួយជាបទល្មើសទេ អំពើនោះមិនត្រូវបានចាត់ទុកជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌឡើយដោយយោងតាមគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពនៃបទល្មើស។[3]

ជាគោលការណ៍បទល្មើសមួយអាចត្រូវបានផ្តន្ទាទោសព្រហ្មទណ្ឌបាន លុះត្រាតែអំពើទាំងនោះបានបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌនៃធាតុផ្សំទាំងបួននៃបទល្មើសដែលច្បាប់បានចែងជាមុនសិននោះទើបអាចចាត់ទុកថាជាបទល្មើស ហើយអាចផ្តន្ទាទោសបាន។ **ធាតុផ្សំទាំងនោះមានធាតុនីត្យានុកូលឬធាតុច្បាប់ ធាតុសត្យានុម័ត ឬធាតុសម្ភារៈ ធាតុអត្តនោម័ត ឬធាតុចេតនា និងប្រធាននៃបទល្មើស។**

១.ធាតុនីត្យានុកូលនៃបទល្មើសឆបោក

មុននឹងយើងស្វែងយល់ពីគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពនៃបទល្មើសឆបោក យើងត្រូវស្វែងយល់ពីគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពទូទៅជាមុនសិន។ ធាតុនីត្យានុកូលគឺជាធាតុមួយដែលវាទាក់ទងទៅនឹងច្បាប់។ ជាដំបូងបំផុតចាំបាច់ដាច់ខាតត្រូវតែមានច្បាប់ចែងដើម្បីកំណត់អំពើណាមួយជាបទល្មើស នេះជាអ្វីដែលយើងហៅថា**គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព**។ មានន័យថាមានតែអំពើដែលបង្កើតជាបទល្មើសនៅពេលដែលអំពើនោះមានចែងនៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិជាធរមានប៉ុណ្ណោះទើប ត្រូវផ្តន្ទាទោសបាន។ ហើយមានតែទោសដែលមានចែងក្នុងបទប្បញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌជាធរមាន ទើបអាចប្រកាសបាន។

ចំពោះគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពនៃបទល្មើសឆបោកវិញគឺមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌចាប់ពីមាត្រា៣៧៧ដល់មាត្រា៣៨២។ បើយោងតាមនិយមន័យខាងលើដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា៣៧៧នោះ អំពើឆបោក គឺជាអំពើបន្លំចំពោះរូបវន្តបុគ្គល ឬនីតិបុគ្គលណាមួយ ដោយប្រើឈ្មោះក្លែងដោយអះអាងទៅលើឋានៈក្លែង ដោយរំលោភលើឋានៈពិតប្រាកដ ឬដោយប្រើឧបាយកលទុច្ចរិត ហើយដូច្នេះបានទទួលពីបុគ្គលនេះ ដែលនាំឱ្យខូចប្រយោជន៍របស់បុគ្គលនេះ ឬរបស់តតិយជននូវ៖

១.ការប្រគល់មូលនិធិ តម្លៃ ឬទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីមួយ។

២.ការផ្តត់ផ្គង់សេវា។

---

[3] មាត្រា៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

៣.ការធ្វើលិខិតដែលមានតម្លៃជាកាតព្វកិច្ច ឬជាការឱ្យរួចពីកាតព្វកិច្ច។

ធាតុនីត្យានុកូលនេះគឺ មានន័យថាជនល្មើសធ្វើយ៉ាងណាដើម្បីឱ្យជនរងគ្រោះជឿជាក់នូវមធ្យោបាយទុច្ចរិតរបស់ខ្លួន ហើយជនរងគ្រោះព្រមប្រគល់នូវវត្ថុមានតម្លៃណាមួយដូចដែលបកស្រាយខាងលើ។

ចំពោះបទល្មើសឆបោកនេះត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ៦ (ប្រាំមួយ) ខែ ទៅ ៣ (បី) ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ពី ១០០០០០០ (មួយលាន) រៀល ទៅ ៦០០០០០០ (ប្រាំមួយលាន) រៀល[4]។ ប្រសិនបើក្នុងករណីមានស្ថានទម្ងន់ទោសណាមួយទៀតនោះទោសកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរថែមទៀតទៅតាមអំពើដែលបុគ្គលនោះបានប្រព្រឹត្ត ដូចស្ថានទម្ងន់ទោសដែលទាក់ទងនៅនឹងជនរងគ្រោះ និងស្ថានទម្ងន់ទោសផ្សេងទៀតដូចដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា៣៨០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌនេះខ្ញុំនឹងធ្វើការបកស្រាយនៅកថាខណ្ឌទី៣ ចំណុច២។

២.ធាតុសត្យានុម័ត

ធាតុសត្យានុម័តគឺជាធាតុទាំងឡាយណាដែលសម្តែងមកខាងក្រៅឱ្យបុគ្គល ឬតតិយជនមើលឃើញពីសកម្មភាពរបស់បុគ្គលណាមួយបានប្រព្រឹត្តអំពើល្មើសពិតប្រាកដ។ ហើយធាតុសត្យានុម័តរបស់បទល្មើសឆបោកគឺជាសកម្មភាពមួយដែលបង្ហាញឱ្យឃើញពីចរិតលក្ខណៈនៃអំពើដូចជា៖

- ជនល្មើសបានប្រើប្រាស់កលល្បិចដោយទុច្ចរិតទៅលើជនរងគ្រោះ។
- ជនរងគ្រោះបានយល់ព្រមប្រគល់នូវទ្រព្យសម្បត្តិផ្សេងៗឱ្យជនល្មើសដោយសារតែជឿលើល្បិចកលរបស់ជនល្មើស។
- ជនរងគ្រោះមានការខូចខាត ឬ ព្យសនកម្ម។[5]

រូបភាពនៃបទល្មើសគឺ ជាសកម្មភាពមួយដែលជនរងគ្រោះបានព្រមព្រៀងប្រគល់នូវទ្រព្យសម្បត្តិណាមួយដែលមានតម្លៃ ដូចជាការប្រគល់មូលនិធិ តម្លៃ ឬទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីមួយ ការផ្គត់ផ្គង់សេវា និងការធ្វើលិខិតដែលមានតម្លៃជាកាតព្វកិច្ច ឬ ឱ្យរួចពី

[4] មាត្រា៣៧៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[5] នីតិព្រហ្មទណ្ឌទូទៅ សាស្ត្រាចារ្យ រុណ ពណ្ណារិទ្ធ និង អ្នកគ្រូសាស្ត្រាចារ្យ ចាំង ស៊ីណាត

កាតព្វកិច្ច ដោយមធ្យោបាយទុច្ចរិតរបស់ជនល្មើសដែលបានអះអាងអំពីឋានៈក្លែងដោយរំលោភទៅលើឋានៈពិតប្រាកដ។

ឧទាហរណ៍៖ ជនម្នាក់ឈ្មោះ A បានអះអាងថាខ្លួនជាប្រធានក្រុមហ៊ុនមួយដែលអាចជួយរត់ការឱ្យពលករទៅធ្វើការប្រទេសថៃបាន។ ឃើញដូច្នេះ បុរសជាច្រើននាក់ដែលមានបំណងទៅធ្វើការនៅក្រៅប្រទេសផងនោះ ក៏បានប្រគល់ប្រាក់មួយចំនួន ឱ្យទៅជនម្នាក់ឈ្មោះ A ដើម្បីបំពេញការងារនេះ។ តែបុគ្គលនេះមិនមែនជាប្រធានក្រុមហ៊ុនស្អីនោះទេ បន្ទាប់ពីបានលុយពីជនរងគ្រោះហើយ បុគ្គលនោះក៏រត់គេចខ្លួនបាត់។

៣.ធាតុអត្តនោម័ត

ជាគោលការណ៍ពុំមានបទល្មើសទេប្រសិនបើគ្មានចេតនាប្រព្រឹត្ត ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលច្បាប់បានចែងទុកជាមុន បទល្មើសមួយអាចកើតឡើងដោយការមិនប្រុងប្រយ័ត្ន ការខ្ជីខ្ជា ការធ្វេសប្រហែស ការមិនគោរពកាតព្វកិច្ចណាមួយដែលច្បាប់តម្រូវ។[6] ចំពោះបទល្មើសឆបោកនេះធាតុចេតនាក្នុងការប្រព្រឹត្តរបស់ជនល្មើសគឺ ជនល្មើសបានប្រើមធ្យោបាយគ្រប់បែបយ៉ាងធ្វើឱ្យជនរងគ្រោះជឿជាក់ និងព្រមប្រគល់នូវទ្រព្យសម្បត្តិ ឬការផ្តត់ផ្គង់សេវា ឬការធ្វើលិខិតដែលមានតម្លៃជាកាតព្វកិច្ច ឬរួចពីកាតព្វកិច្ច ដោយប្រើនូវល្បិចកលណាមួយដោយប្រើនូវឋានៈក្លែង ដោយរំលោភទៅលើឋានៈពិត។ គឺមានន័យថាជនល្មើសបានប្រើនូវល្បិចកលណាមួយដើម្បីឱ្យជនរងគ្រោះជឿជាក់នូវការអះអាងរបស់ខ្លួន ហើយព្រមប្រគល់នូវរបស់អ្វីមួយដែលមានតម្លៃមកឱ្យខ្លួន ដោយជនរងគ្រោះសង្ឃឹមលើព្រឹត្តការណ៍អ្វីមួយ ឬទទួលបានអ្វីមួយពីជនល្មើស។

៤.ប្រធាននៃបទល្មើស

ជាគោលការណ៍រាល់បុគ្គលទាំងអស់ដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសមិនមែនសុទ្ធតែត្រូវបានផ្តន្ទាទោសព្រហ្មទណ្ឌទាំងអស់នោះទេ។ ចំពោះបុគ្គលមួយចំនួនដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស តែមិនត្រូវបានផ្តន្ទាទោសព្រហ្មទណ្ឌឡើយ។ ហើយប្រធាននៃបទល្មើសត្រូវបានចែកជាពីរគឺរូបវន្តបុគ្គល និងនីតិបុគ្គល។

៤.១.រូបវន្តបុគ្គល

[6] មាត្រា៤ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

រូបវន្តបុគ្គល គឺបុគ្គលទាំងឡាយណាដែលកើតមកហើយមានសាច់ ឈាម ហើយមានជីវិតរស់នៅ និងត្រូវបានការពារដោយច្បាប់។ រូបវន្តបុគ្គលនេះត្រូវបានបែងចែកជាពីរទៀតគឺ រូបវន្តបុគ្គលជានីតិជន និងរូបវន្តបុគ្គលជាអនីតិជន។ ដើម្បីឱ្យបុគ្គលណាមួយទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌបាននោះ គឺត្រូវតែជាអំពើរបស់ចារីផ្ទាល់។ មានន័យថាអ្នកណាប្រព្រឹត្តអំពើល្មើស អ្នកនោះជាអ្នកទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ពុំមាននរណាម្នាក់អាចទទួលទោសជំនួសជនបង្កបានឡើយ នេះជាគោលការណ៍ឯកត្តកម្មនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ។[7]

ដើម្បីឱ្យរូបវន្តបុគ្គលដែលជាជនបង្កប្រព្រឹត្តបទល្មើសទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌទៅតាមអំពើដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្តត្រូវតែគោរពនូវលក្ខខណ្ឌមួយចំនួនៈ

១.ជនល្មើសត្រូវជាមនុស្ស

២.ជនល្មើសត្រូវតែនៅមានជីវិត

៣.ជនល្មើសមិនមែនជាជនវិកលចរិក ឬ វិបល្លាសស្មារតី

៤.ជនល្មើសត្រូវតែជាជនដែលមានអាយុ១៨ឆ្នាំឡើងទៅ។

៤.១.១រូបវន្តបុគ្គលជាអនីតិជន

ដោយផ្អែកទៅលើមូលដ្ឋាននៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ អាយុអាចជាមូលហេតុនៃការមិនទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌបាន។ នៅក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារបានចែងក្នុងមាត្រា៤០នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារនេះ ចំណុចទី៣ កថាខណ្ឌ ក បានតម្រូវឱ្យរដ្ឋជាភាគីដែលក្នុងនោះក៏មានព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាផងដែរ បានធ្វើការកំណត់កម្រិតអាយុតិចបំផុតមួយដែលក្រោមនេះ កុមារត្រូវចាត់ទុកថាមិនមានសមត្ថភាពនឹងអាចប្រព្រឹត្តបទល្មើសបានទេ[8]។ ប៉ុន្តែក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់អំពីជនដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ នីតិភាពនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌក៏បានកំណត់អាយុចាប់ពី១៨ឆ្នាំឡើងទៅ[9]។ តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[7] មាត្រា២៤ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[8] នីតិព្រហ្មទណ្ឌទូទៅ ទំព័រ១៦០ រៀបរៀងដោយ សាស្ត្រាចារ្យរុន ពណ្ណារិទ្ធិ ឆ្នាំ២០០៤

[9] មាត្រា៣៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

បានចែងបន្ថែមទៀតថា ក្នុងករណីអនីតិជននោះអាយុចាប់ពី១៨ឆ្នាំឡើងទៅ តុលាការអាចប្រកាសទោសព្រហ្មទណ្ឌទៅលើអនីតិជននោះបាន[10]។ មានន័យថាអនីតិជនដែលមានអាយុចាប់ពី១៨ឆ្នាំឡើងគឺត្រូវទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើល្មើសរបស់ខ្លួនដែលបានប្រព្រឹត្ត តែក្នុងករណី អនីតិជនដែលមានអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំ អនីតិជននោះមិនអាចទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌបានឡើយ ហើយក៏មិនត្រូវចាប់ខ្លួន ឬក៏ឃុំខ្លួនជាបណ្តោះអាសន្នណាមួយឡើយ។ តុលាការត្រូវមានវិធានការមួយចំនួនចំពោះអនីតិជនដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស ត្រូវដាក់ ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការតាមដាន វិធានការការពារ វិធានការឧបត្ថម្ភ វិធានការអប់រំ ពីសំណាក់ស្ថាប័ន តុលាការ[11]។

វិធានការដែលត្រូវអនុវត្តចំពោះអនីតិជនអាយុក្រោម១៨ឆ្នាំ៖

១. ប្រគល់អនីតិជនឱ្យទៅអាណាព្យាបាល ឬបុគ្គលដែលមើលថែអនីតិជននោះ ឬជនផ្សេងទៀតប្រសិនបើបុគ្គលនោះស័ក្តិសមនឹងមានទំនុកចិត្តអាចមើលថែ និងអប់រំអនីតិជននោះឱ្យល្អឡើងវិញបាន។

២. ប្រគល់អនីតិជននោះទៅឱ្យសេវាសាធារណៈ ដែលទទួលបន្ទុកក្នុងការមើលថែអប់រំអនីតិជន។

៣. ប្រគល់អនីតិជននោះទៅឱ្យអង្គការឯកជនណាមួយដែលមានសម្បទាអាចមើលថែ និងអប់រំអនីតិជននោះបានល្អ។

ចំណែកឯស្ថានភាពក្នុងកាលៈទេសៈ ឬក៏បុគ្គលិកលក្ខណៈ ឬស្ថានភាពនៃចរិតលក្ខណៈនៃអំពើនោះធ្ងន់ធ្ងរតុលាការត្រូវធ្វើការប្រកាសទោសចំពោះអនីតិជនដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើសមានអាយុចាប់ពី១៤ឆ្នាំ ដល់ក្រោម១៨ឆ្នាំ។ តែក្នុងការប្រកាសទោសនេះមិនដូចជាការប្រកាសទោសចំពោះនីតិជនដែលមានអាយុចាប់ពី១៨ឆ្នាំឡើងទៅនោះទេ គឺត្រូវធ្វើការបន្ថយមូលទោសដែលមានចែងក្នុងច្បាប់នោះមកនៅត្រឹមពាក់កណ្តាលនៃមូលទោសតែប៉ុណ្ណោះ[12]។

[10] មាត្រា៣៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[11] សៀវភៅទោសព្រហ្មទណ្ឌសាស្ត្រាចារ្យ កៅ សីហា ទំព័រ១៦៩

[12] មាត្រា១៦០ កថាខណ្ឌទី១ និងទី៤ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

ឧទាហរណ៍: **ក** ជាអនីតិជនដែលមានអាយុ ១៧ឆ្នាំបានប្រាប់ទៅបុរស **ខ** ថាខ្លួនជាជំនួយការរបស់ប្រធានក្រុមហ៊ុនមួយនាំពលករទៅធ្វើការនៅប្រទេសជប៉ុន។ ហើយពេលនោះបុរស **ខ** ដែលមានបំណងចង់ទៅធ្វើការប្រទេសជប៉ុនផងនោះ ក៏បានជឿទុកចិត្ត។ ហើយ **ខ** ក៏បានប្រគល់លុយចំនួន១៥០០ដុល្លារឱ្យ **ក** ដើម្បីឱ្យ **ក** រៀបចំឯកសារដើម្បីឱ្យខ្លួនអាចទៅធ្វើការនៅប្រទេសក្រៅបានដូចដែល **ក** បានពន្យល់ប្រាប់នោះ។ បន្ទាប់ពី **ក** បានលុយពី **ខ** ហើយ ក៏បានរត់គេចខ្លួនបាត់។

ក្នុងករណីនេះ **ក** គឺបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសមួយដែលមានឈ្មោះថាបទល្មើស ឆបោកហើយត្រូវផ្តន្ទាទោសតាមមាត្រា ៣៧៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។ ដាក់ពន្ធនាគារពី ៦ (ប្រាំមួយ) ខែ ទៅ ៣(បី) ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ ពី១០០០០០០ (មួយលាន)រៀល ទៅ ៦០០០០០០(ប្រាំមួយលាន)រៀល។ តែទោសនេះមិនអាចយកទៅប្រកាសចំពោះអនីតិជននេះតែម្តងបានទេ តុលាការត្រូវធ្វើការបែងចែកទោសនេះជាពីរសិន។ មានន័យថាទោសដាក់ពន្ធនាគារ និងពិន័យជាប្រាក់ត្រូវចែកជាពីរទាំង អតិបរមា និងអប្បបរមា បើដាក់ពន្ធនាគារអប្បបរមាចំនួន ៦ខែ ត្រូវបន្ថយមកនៅត្រឹម ៣ខែ ហើយអតិបរមាចំនួន៣ឆ្នាំ ត្រូវមកនៅត្រឹម ១ឆ្នាំ ៦ខែ តែបើដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតត្រូវបន្ថយមកនៅត្រឹម២០ឆ្នាំ ប្រសិនបើអតិបរមាដាក់ពន្ធនាគារលើសពី១ថ្ងៃត្រូវបន្ថយពាក់កណ្តាល ចំណែកទោសពិន័យជាប្រាក់ក៏ត្រូវបន្ថយពាក់កណ្តាលដូចគ្នា ។ ដូច្នេះតុលាការអាចធ្វើការប្រកាសទោសចំពោះបទល្មើសឆបោកសម្រាប់អនីតិជននេះគឺទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ៣ខែ ទៅ ១ឆ្នាំ ៦ខែ ហើយ និងពិន័យជាប្រាក់ពី ៥០០.០០០(ប្រាំសែន)រៀល ទៅ ១.៥០០.០០០ (មួយលានប្រាំសែន)រៀល[13]។ ក្នុងករណីអនីតិជនដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសនោះគឺជាជនដែលមានអាយុក្រោម ១៤ឆ្នាំ អនីតិជននោះមិនអាចត្រូវបានធ្វើការចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌឡើយ។

៤.១.២រូបវន្តបុគ្គលជានីតិជន

នីតិជនគឺជាជនដែលមានអាយុចាប់ពី១៨ឆ្នាំឡើងទៅ ឬតាមន័យម្យ៉ាងទៀតគឺ

[13] សៀវភៅទោសព្រហ្មទណ្ឌ សាស្ត្រាចារ្យច្បាប់ កៅ សីហា ទំព័រ៤៧-៥៣

ជាបុគ្គលដែលមានអាយុគ្រប់តាមការកំណត់របស់ច្បាប់ហើយមានសមត្ថភាព។[14] ចំណែកឯក្រមព្រហ្មទណ្ឌវិញបានកំណត់ថានីតិភាពនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវកំណត់អាយុចាប់ពី១៨ឆ្នាំឡើងទៅ[15]។ ដូច្នេះមានន័យថារាល់បុគ្គលទាំងឡាយណាដែលមានអាយុចាប់ពី១៨ឆ្នាំឡើងទៅគឺ ច្បាប់បានចាត់ទុកបុគ្គល ឬជននោះជានីតិជនហើយ។ ដើម្បីឱ្យនីតិជននោះទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌបាន លុះត្រាតែបុគ្គលនោះជាអ្នកប្រព្រឹត្តអំពើល្មើសនោះដោយផ្ទាល់ទើបអាចត្រូវបានផ្តន្ទាទោសព្រហ្មទណ្ឌបាន។ ក្នុងករណីនេះវាផ្ទុយពីអំពើល្មើសផ្នែករដ្ឋប្បវេណី ដែលអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកដទៃទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើល្មើសរបស់ចារី ឬជនបង្កបាន[16]។

ហើយក្នុងន័យនេះមិនមែនសុទ្ធតែនីតិជនទាំងអស់ដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសសុទ្ធតែត្រូវបានផ្តន្ទាទោសព្រហ្មទណ្ឌទាំងអស់នោះទេ ។ បុគ្គលមួយចំនួនដែលមានអាយុ១៨ឆ្នាំ ឬជានីតិជន ប៉ុន្តែក្រមព្រហ្មទណ្ឌមិនអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើការផ្តន្ទាទោសជននោះឡើយដោយសារតែបុគ្គលនោះច្បាប់មិនអនុញ្ញាតឱ្យតុលាការធ្វើការប្រកាសទោសបាន។

ដូចជាជនវិបល្លាសស្មារតី គឺជាជនដែលមានវិបត្តិ ដែលធ្វើឱ្យមានភាពរឹករវសកម្មភាពនៃសរសៃប្រសាទរបស់ជននោះ ដែលធ្វើឱ្យមនុស្សបាត់បង់នូវការដឹងខុសត្រូវរបស់ខ្លួន។

ឧទាហរណ៍៖ បុរសម្នាក់បានដើរតាមដងផ្លូវ ហើយក៏បានរើសដំបងដែលគេឃើញនៅតាមផ្លូវ ទៅវាយកំទេចឡានរបស់លោក ក ដែលចតនៅមុខផ្ទះរបស់គាត់បណ្តាលឱ្យខូចផ្នែកខាងមុខ។ ហើយបុរស ក បានប្តឹងទៅសមត្ថកិច្ចឱ្យឃាត់ខ្លួនជនបង្កនោះពីបទធ្វើឱ្យខូចខាតដោយចេតនាដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា៤១០នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។ តែក្រោយពីឃាត់ខ្លួនជនបង្កនោះមន្ត្រីនគរបាលក៏ដឹងថាជនបង្កនោះជាជនដែលមានបញ្ហាផ្នែកស្មារតី ឬជាជនវិបល្លាសស្មារតី ដោយមានលិខិតបញ្ជាក់ពីវេជ្ជបណ្ឌិតជំនាញ ពេល

[14] សន្ធានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណី

[15] មាត្រា៣៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[16] មាត្រា៧៤៦-៧៤៧ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី

នោះមន្ត្រីនគរបាលក៏បានដោះលែងជននោះវិញភ្លាមៗដោយសារតែតុលាការមិនអាចធ្វើការចោទប្រកាន់ជនដែលមិនដឹងខុសត្រូវនោះទេ(ជនវិបល្លាសស្មារតី)[17]។

ហើយនៅក្នុងករណីមួយចំនួនទៀតក៏ច្បាប់មិនអនុញ្ញាតឱ្យតុលាការប្រកាសទោសចំពោះនីតិជនដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស ទោះបីជាបទល្មើសនោះមានធាតុផ្សំគ្រប់គ្រាន់ក៏ដោយ ក៏តុលាការមិនអាចប្រកាសទោសជំពោះជនល្មើសនោះបានឡើយ។ ហើយអំពើទាំងនោះរួមមាន ការការពារស្របច្បាប់ សច្ចាធារណ៍នៃការការពារស្របច្បាប់ ស្ថានភាពចាំបាច់ អានុភាពនៃកម្លាំង ឬការបង្ខំ។[18]

៤.២នីតិបុគ្គល

នីតិបុគ្គល គឺជាបណ្តុំនៃរូបវន្តបុគ្គល បណ្តុំនៃមនុស្ស ឬមូលនិធិ ដែលត្រូវមានបុគ្គលភាពគតិយុត្តហើយជាម្ចាស់ ឬប្រធាននៃសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ច។ ហើយនីតិបុគ្គលនេះត្រូវបានគេបែងចែកជាពីរមាន៖

៤.២.១នីតិបុគ្គលសាធារណៈ

នីតិបុគ្គលសាធារណៈគឺស្ថាប័នមួយដែលត្រូវបានកំណត់ដោយបទដ្ឋានគតិយុត្តហើយដំណើរការប្រព្រឹត្តទៅរបស់នីតិបុគ្គលសាធារណៈ គឺដើម្បីបម្រើផលប្រយោជន៍សាធារណៈដែលមិនស្វែងរកប្រាក់ចំណេញនោះទេ។[19]

ឧទាហរណ៍៖ រដ្ឋ សមូហភាពដែនដី (រាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ឃុំ សង្កាត់ និងគ្រឹះស្ថានសាធាណៈ (EPA et EPIC)។

៤.២.២នីតិបុគ្គលឯកជន

គឺជាបណ្តុំនៃបុគ្គលឯកជនដែលរួមគ្នាបង្កើតឡើងដើម្បីស្វែងរកប្រាក់ចំណេញ ឬមិនស្វែងរកប្រាក់ចំណេញ ហើយការបង្កើតនេះទៀតសោតត្រូវគោរពទៅតាមច្បាប់កំណត់។

[17] មាត្រា៣១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[18] មាត្រា៣៣-៣៦នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[19] សៀវភៅនីតិរដ្ឋបាលទូទៅសាស្ត្រាចារ្យហៀង សាង

ឧទាហរណ៍៖ ក្រុមហ៊ុន សហគ្រាស សហជីព សហគមន៍ ឬភ្នាក់ងារសមាគម អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល(NGO)...។

កថាខណ្ឌទី៣.ជនដែលទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ

១.ចារី

ចារីគឺ ជាបុគ្គលទាំងឡាយណាដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសដោយផ្ទាល់ ហើយត្រូវចោទប្រកាន់។ ត្រូវចាត់ទុកជាចារីផងដែរ ចំពោះជនដែលបានប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តបទល្មើស។[20]

ឧទាហរណ៍៖ ១. លោក ក បានទៅសម្លាប់មនុស្សដើម្បីប្លន់យកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់អ្នកដទៃ ។ ដូច្នេះលោក ក គឺជាចារីដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសដោយផ្ទាល់ដៃ ព្រោះ លោក ក បានសម្លាប់ និងប្លន់យកទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដទៃ។

២. លោក ក បានទៅគាស់ផ្ទះរបស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅពេលយប់ដើម្បីចូលលួចទ្រព្យសម្បត្តិក្នុងផ្ទះ តែកំពុងគាស់ទ្វារ ស្រាប់តែម្ចាស់ផ្ទះមកទាន់។ ដូច្នេះអំពើរបស់ ក គឺជាការប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តបទល្មើសលួច ដូច្នេះអំពើរបស់លោក ក ក៏ត្រូវចាត់ទុកជាចារីដែរ។

២.សហចារី

ត្រូវចាត់ទុកជាសហចារី កាលណាមានបុគ្គលច្រើននាក់ បានព្រមព្រៀងប្រព្រឹត្តបទល្មើសរួមគ្នាដោយផ្ទាល់។

ត្រូវចាត់ទុកជាសហចារី កាលណាមានបុគ្គលច្រើននាក់ បានព្រមព្រៀងប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ឬមជ្ឈិមដោយផ្ទាល់ក្នុងករណីដែលច្បាប់បានចែងទុក។[21]

ឧទាហរណ៍៖ ១. ក ខ និង គ បានព្រមព្រៀងគ្នាទៅវាយកម្ទេចរថយន្តរបស់គេដែលចតទុកមុខផ្ទះរបស់ខ្លួន ដូច្នេះអំពើរបស់ ក ខ និង គ គឺជាសហចារី។

៣.អ្នកផ្តើមគំនិត

ត្រូវចាត់ទុកជាអ្នកផ្តើមគំនិតក្នុងបទឧក្រិដ្ឋ ឬ មជ្ឈិមចំពោះបុគ្គលណា៖

- ជម្រុញឱ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិមនោះតាមការណែនាំ ឬការបញ្ជា។

[20] មាត្រា២៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[21] មាត្រា២៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

- បង្កឱ្យមានបទឧក្រិដ្ឋ ឬមជ្ឈិមនោះ ដោយផ្តល់អំណោយ ដោយការសន្យា ឬការគំរាមកំហែង ការញុះញង់ ការលួងលោម ឬ ដោយការរំលោភអាជ្ញា ឬអំណាចរបស់ខ្លួន។

អ្នកផ្តើមគំនិតអាចត្រូវផ្តន្ទាទោសបានលុះត្រាតែបទឧក្រិដ្ឋ ឬ បទមជ្ឈិមត្រូវសម្រេច ឬ ប៉ុនប៉ង។ អ្នកផ្តើមគំនិតត្រូវផ្តន្ទាទោសដូចគ្នានឹងអ្នកប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរ។

ឧទាហរណ៍៖ លោក ក បានបញ្ជាលោក គ ឱ្យទៅសម្លាប់មនុស្ស។ តែប្រសិនបើលោក គ មិនបានទៅសម្លាប់មនុស្សទេ អំពើចំបងនេះពុំមានទោសទេ ព្រោះមិនមានបទល្មើសកើតឡើង ។ ហេតុដូច្នេះ អ្នកផ្តើមគំនិតក៏ពុំមានទោសដែរ។ ក្នុងករណីនេះអំពើរបស់លោក ក ពុំមែនជាការផ្តើមគំនិតដែលត្រូវផ្តន្ទាទោសបានទេ តែអំពើនេះត្រូវផ្តន្ទាទោសក្រោមឈ្មោះបទល្មើសផ្សេង គឺបទញុះញង់ដែលមានចែងនៅមាត្រា៤៩៤ ហើយនឹងត្រូវផ្តន្ទាទោសតាម៤៩៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។

- **ធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃការផ្តើមគំនិត៖** សំដៅលើការជំរុញណែនាំ ឬបញ្ជា ដោយការបង្ក ដោយផ្តល់អំណោយ ដោយការសន្យា ឬ ការគំរាមកំហែង ការញុះញង់ ការលួងលោម ឬក៏ដោយការរំលោភអាជ្ញា ឬអំណាចរបស់ខ្លួន។
- **ធាតុអត្តនោម័តនៃការផ្តើមគំនិត៖** អ្នកផ្តើមគំនិតមានបំណងប្រព្រឹត្តអំពើ ផ្តើមគំនិតមានន័យថា អ្នកផ្តើមគំនិតដឹងថា អំពើរបស់ចារីគឺ ជាបទល្មើស ហើយខ្លួននៅតែមានចេតនាផ្តើមគំនិតឱ្យបទល្មើសនេះកើតមានទៀត។[22]

៤.អ្នកសមគំនិត

អ្នកសមគំនិត សំដៅលើបុគ្គលណាដែលជួយសម្រួលដោយចេតនា ដល់ការប៉ុនប៉ង ឬការសម្រេចបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិមនោះ ដោយផ្តល់ជំនួយ ឬការឧបត្ថម្ភរបស់ខ្លួន។ ក្នុង

[22] ឯកសារសិក្ខាសាលានីតិព្រហ្មទណ្ឌ និងនីតិគ្រួសារ រៀបរាងដោយ សាស្ត្រាវុណ្ណារិទ្ធិ និងអ្នកគ្រូសាស្ត្រា ថាំង ស៊ី ណាត ទំព័រ១០៩

លក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលនឹងការផ្តើមគំនិតដែរ ការសមគំនិតត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌបីយ៉ាង ដើម្បីអាចផ្តន្ទាទោសបានគឺ៖[23]

- អំពើចម្បងមានទោស
- ធាតុសត្យានុម័តៈ ការផ្តល់ជំនួយ ឬឧបត្ថម្ភ
- ធាតុអត្តនោម័តៈ អ្នកសមគំនិតដឹងថា អំពើរបស់ចារីជាបទល្មើស ហើយខ្លួននៅតែមានចេតនាផ្តល់ជំនួយ ឬឧបត្ថម្ភទៀត។

កថាខណ្ឌទី៤.ទោសដែលត្រូវអនុវត្ត

មុននឹងយើងយល់នូវទោសដែលត្រូវអនុវត្តយើងត្រូវយល់នូវអ្វីដែលហៅថាទោសព្រហ្មទណ្ឌជាមុនសិន។ ហើយទោសព្រហ្មទណ្ឌនេះយើងសូមលើកយកពីរទស្សនៈមកបកស្រាយបង្ហាញជូន៖

តាមបែបទស្សនៈវិជ្ជា ទោសព្រហ្មទណ្ឌ គឺជាប្រតិកម្មរបស់សង្គម ឬក៏ជាការឆ្លើយតបរបស់សង្គមទៅនឹងអ្នកប្រព្រឹត្តបទល្មើសបានន័យថា ប្រឆាំងជាមួយចារីនៃបទល្មើស។ ហើយបទល្មើសនេះហើយជាអំពើដែលប្រឆាំងនឹងរដ្ឋ អំពើដែលនាំឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់ដល់សង្គម អំពើប្រឆាំងនឹងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាធរមាន និងត្រូវផ្តន្ទាទោស។[24]

ទស្សនៈតាមបែបនីតិសាស្ត្រ ទោសព្រហ្មទណ្ឌ គឺជាទោសដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌហើយដែលត្រូវប្រកាសដោយតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ។[25]

ទោសព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបាននីតិករបែងចែកជាបីប្រភេទ គឺមូលទោស ទោសបន្ថែម និងទោសជំនួស។

➢ **មូលទោស** គឺជាទោសមូលដ្ឋានដែលមានចែងនៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិនៃមាត្រានីមួយៗ ហើយយកទៅប្រើប្រាស់សម្រាប់ការប្រកាសទោសចំពោះជនជាប់ចោទដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស។ មូលទោសមានទោស

[23] ឯកសារសិក្ខាសាលានីតិព្រហ្មទណ្ឌ និងនីតិគ្រួសារ រៀបរាងដោយ សាស្ត្រាវុណ្ណារិទ្ធិ និងអ្នកគ្រូសាស្ត្រា ចាំង ស៊ី ណាត ទំព័រ១០៩

[24] សៀវភៅទោសព្រហ្មទណ្ឌ សាស្ត្រាចារ្យ កៅ សីហា ទំព័រ១១

[25] សៀវភៅទោសព្រហ្មទណ្ឌ សាស្ត្រាចារ្យ កៅ សីហា ទំព័រ១១

ពន្ធនាគារ និងទោសពិន័យជាប្រាក់។[26] ចំណែកឯទោសប្រហារជីវិតត្រូវបានលុបបំបាត់ដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៩៣។[27]

ទោសដាក់ពន្ធនាគារគឺជាទោសបំបាត់សេរីភាពមានកំណត់កាល ហើយនៅក្នុងការដាក់ពន្ធនាគារនេះទៀត ច្បាប់ចែងកំណត់ពីអប្បបរិមា និងអតិបរមានៃទោស។ ទោសដាក់ពន្ធនាគារអាចជាទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ឬមានកំណត់រយៈពេលដែលអតិបរមាគឺមាន៣០ឆ្នាំ។[28]

- **ទោសបន្ថែម** គឺជាទោសក្រៅពីទោសមូលដ្ឋាន ឬក៏ជាមូលទោសដែលមានដូចទោសដាក់ពន្ធនាគារ ឬ ទោសពិន័យជាប្រាក់ហើយតុលាការអាចធ្វើការសម្រេចពិចារណាអំពីទោសបន្ថែម ដែលអាចប្រកាសចំពោះ ទណ្ឌិតនោះបន្ថែមបាន។ ទោសបន្ថែមអាចប្រកាសទៅបាន លុះត្រាតែមានច្បាប់ចែងយ៉ាងច្បាស់ចំពោះបទល្មើសដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់។[29] ហើយទោសបន្ថែមនេះសំដៅទៅលើទោសមួយ ដែលបន្ថែមទៅលើមូលទោស មានន័យថាជាទូទៅនៅពេលដែលចៅក្រមគាត់ប្រកាសអំពីមូលទោស ហើយក្នុងករណីដែលមានលក្ខខណ្ឌច្បាប់ចែងកំណត់អនុញ្ញាតឱ្យផ្តន្ទាទោស ទោសបន្ថែមនោះទើបចៅក្រមមានសិទ្ធិសម្រេច បន្ថែមទោសនោះទៅលើមូលទោសបាន។ ហើយទោសបន្ថែមនេះមានចំនួន១៩ចំណុចសម្រាប់នីតិជន។[30] ម្យ៉ាងវិញទៀតទោសបន្ថែមនេះចៅក្រមអាចធ្វើការសម្រេចប្រកាសជំនួសមូលទោសបានដោយទោសបន្ថែមមួយ ឬច្រើនបាន។[31]

---

[26] មាត្រា៥៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[27] មាត្រា៣២ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ

[28] សិក្ខាសាលាស្តីពី នីតិព្រហ្មទណ្ឌនិង នីតិគ្រួសារ រៀបរៀងដោយ រុន ពណ្ណារិទ្ធ &លោកស្រីសាស្ត្រាចារ្យ ចាំង សីណាត

[29] សៀវភៅទោសព្រហ្មទណ្ឌ សាស្ត្រាចារ្យ កៅ សីហា ទំព័រ៦៦

[30] មាត្រា៥៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[31] មាត្រា១០០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

- **ទោសជំនួស** គឺជាទោសមួយដែលអាចឱ្យតុលាការយកមកប្រើប្រាស់ជំនួសមូលទោសចំពោះការប្រព្រឹត្តបទល្មើសណាមួយ ដូចជាទោសការងារសហគមន៍ ឬការស្តីបន្ទោសដែលត្រូវបានកំណត់ជាជំនួសទោសដាក់ពន្ធនាគារ

1. **ទោសការងារសហគមន៍** គឺជាទោសជំនួសមួយប្រភេទ ដែលតម្រូវឱ្យទណ្ឌិតបំពេញការងារក្នុងចិរវេលាចន្លោះពី ៣០ម៉ោង ទៅ២០០ ម៉ោង ដោយគ្មានកម្រៃដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់រដ្ឋ រដ្ឋបាលក្រោមជាតិ ឬនីតិបុគ្គលនៃនីតិសាធារណៈផ្សេងៗទៀត ដល់សមាគម ឬដល់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល។[32] តុលាការ អាចប្រកាសទោសការងារសហគមន៍បាន បើកាលណាជនជាប់ចោទទទួលទោសដាក់ពន្ធនាគារ ដែលអតិបរមាតិចជាង ឬស្មើនឹង៣ឆ្នាំ។[33]
2. **ទោសស្តីបន្ទោស** គឺទោសដែលប្រើប្រាស់សម្រាប់ទោសស្រាលដូចជាបទលហុជាដើម ហើយចៅក្រមគាត់មិនសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារ ឬពិន័យជាប្រាក់នោះទេ ប៉ុន្តែចៅក្រមសម្រេចប្រកាសទោសនេះបាន ព្រោះទោសស្តីបន្ទោសនេះគឺជាទោសព្រមាន ការប្រដៅអំពីទោសកំហុសឆ្គងដែលជនល្មើសបានប្រព្រឹត្ត ហើយជាការព្រមានថា កុំឱ្យជនបង្កគាត់ប្រព្រឹត្តម្តងទៀត ឬបទល្មើសថ្មីទៀត ហើយទោសនេះភាគច្រើនប្រកាសចំពោះតែ អនីតិជនដែលមានអាយុក្រោម១៨ឆ្នាំ មកដល់ត្រឹម១៤ឆ្នាំ។[34] របបនៃការប្រកាសទោសចំពោះទោសស្តីបន្ទោសនេះកាលបើជនជាប់ចោទរងទោសពន្ធនាគារដែលអតិបរមាតិចជាង ឬស្មើនឹង៣ឆ្នាំ តុលាការ

[32] សៀវភៅទោសព្រហ្មទណ្ឌ សាស្ត្រាចារ្យ កៅ សីហា ទំព័រ១០៦

[33] មាត្រា៧២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[34] សៀវភៅទោសព្រហ្មទណ្ឌ លោកសាស្ត្រាចារ្យ កៅ សីហា ទំព័រ១១១

អាចប្រកាសទោសស្តីបន្ទោសនេះបានប្រសិនបើបានបំពេញលក្ខខណ្ឌចំនួនបីគឺ៖

១.ភាពចលាចលដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈដែលបណ្តាលមកពីបទល្មើសត្រូវបានបញ្ចប់

២.ការខូចខាតត្រូវបានជួសជុលរួចហើយ

៣.ជនជាប់ចោទបានបង្ហាញការធានាក្នុងការចូលខ្លួនទៅរស់នៅក្នុងសង្គមវិញ។

១.ទោសធម្មតាចំពោះបទល្មើសឆបោក

ក្រោយពីបានយល់នូវអ្វីដែលជាទោសច្បាស់ហើយ ជាបន្តទៀតយើងសូមធ្វើការបកស្រាយអំពីទោសដែលត្រូវអនុវត្តចំពោះបទល្មើសឆបោកដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌជាធរមានត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ៦(ប្រាំមួយ) ខែ ទៅ ៣ (បី) ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ពី ១.០០០.០០០ (មួយលាន) រៀល ទៅ ៦.០០០.០០០ (ប្រាំមួយលាន) រៀល ក្នុងករណីដែលគ្មានស្ថានទម្ងន់ទោសណាមួយ។ ចំណែកច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាលវិញបានផ្តន្ទាទោសចំពោះអំពើឆបោកដាក់ពន្ធនាគារពី១ឆ្នាំ ទៅ ៥ឆ្នាំ ដោយមិនមានកំណត់អំពីទោសពិន័យជាប្រាក់នោះឡើយ។

២.ស្ថានទម្ងន់ទោស

ការមិនរាងចាលគឺស្ថានទម្ងន់ទោសមួយដែលក្រមព្រហ្មទណ្ឌបានបញ្ញត្តិទុក។ នៅពេលដែលជនណាម្នាក់បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសមួយហើយត្រូវបានផ្តន្ទាទោសជាស្ថាពរ ម្តងរួចហើយ តែក្រោយមកជនដដែលនេះបានទៅប្រព្រឹត្តបទល្មើសថ្មីណាមួយក្នុងអំឡុងពេលមិនទាន់ផុតកាលកំណត់នៃច្បាប់។[35] ជនដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសមិនរាងចាលនាំឱ្យមានការបន្ថែមទម្ងន់អតិបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារចំពោះបទល្មើសឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិម។ ហើយលក្ខខណ្ឌការកំណត់នៃការមិនរាងចាលច្បាប់ក៏បានកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់ទើបចៅក្រមអាចយកទៅប្រកាសបាន។[36]

[35] មាត្រា៨៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[36] មាត្រា៨៤-៩២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

ឧទាហរណ៍៖ បុរសម្នាក់បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសលួចដែលចែងនៅមាត្រា៣៥៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។ ហើយតុលាការបានផ្តន្ទាទោសគាត់ដាក់ពន្ធនាគារចំនួន២ឆ្នាំ។ បន្ទាប់ពីអនុវត្តទោសរួចមិនទាន់បាន៥ឆ្នាំផង ទើបតែបាន២ឆ្នាំ បុរសម្នាក់នោះក៏បានទៅប្រព្រឹត្តបទល្មើសថ្មីមួយទៀត ថាជាបទល្មើសឆបោកទៅចុះដែលមានចែងនៅមាត្រា៣៧៧នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។

ដូច្នេះបុរសម្នាក់នោះគាត់បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសមជ្ឈិមមិនរាងចាល។ តែប្រសិនបើបន្ទាប់ពីបុរសម្នាក់នោះអនុវត្តទោសចប់ ហើយផុតរយៈពេល៥ឆ្នាំគាត់មិនដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសអ្វីសោះ ចំពោះបទមជ្ឈិម ឬបទឧក្រិដ្ឋណាមួយ ស្រាប់តែបាន៥ឆ្នាំ ១ខែក្រោយគាត់បានទៅប្រព្រឹត្តបទល្មើសមួយទៀត ក្នុងករណីនេះតុលាការមិនអាចចោទគាត់ថាប្រព្រឹត្តបទល្មើសនៅក្នុងស្ថានភាពមិនរាងចាលនោះទេ។

ក្រៅពីស្ថានទម្ងន់ទោសការមិនរាងចាលនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើសក៏នៅមានស្ថានទម្ងន់ទោសផ្សេងទៀតដែរ ដូចជាចរិតគ្រោះថ្នាក់នៃអំពើរបស់ជនល្មើស មានន័យថាការប្រព្រឹត្តអំពើល្មើសនោះគឺមានស្ថានភាពឃោរឃៅនិងព្រៃផ្សៃ ដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ និងមានគ្រោះថ្នាក់ដល់សង្គមធ្ងន់ធ្ងរជាដើម។

២.១ស្ថានទម្ងន់ទោសទាក់ទងនឹងជនរងគ្រោះ

ក្រៅពីស្ថានទម្ងន់ទោសនៃការមិនរាងចាលការប្រព្រឹត្តបទល្មើសក៏នៅមានស្ថានទម្ងន់ទោសផ្សេងទៀត ដែលក្រមបានកំណត់ និងចែងច្បាស់លាស់។ ដូចជាក្រមមានការចាត់តាំង ការគាស់ទម្លុះទម្លាយ ការគិតទុកជាមុន ការផ្លោះរបង ការពួនស្ទាក់ និងការប្រើប្រាស់អាវុធ និងវត្ថុចាត់ទុកដូចអាវុធជាដើម។[37]

បន្ទាប់ពីបានយល់ពីលក្ខខណ្ឌមួយចំនួន នៃស្ថានទម្ងន់ទោសទូទៅខ្លះៗ ហើយ ឥឡូវយើងខ្ញុំ សូមលើកពីស្ថានទម្ងន់ទោសដែលបានកំណត់ ឬចែងនៅក្នុងបទល្មើសឆបោក ពីលក្ខខណ្ឌមួយចំនួនដែលជនល្មើសបានប្រព្រឹត្តហើយក្រមបានកំណត់បន្ថែមទម្ងន់ទោសទៅលើជនល្មើស។ ស្ថានភាពដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងជនរងគ្រោះក៏ជា

[37] នៃក្រមមាត្រា៧៧-៨២ ព្រហ្មទណ្ឌ

ស្ថានទម្ងន់ទោសមួយដែរ ដែលតម្រូវឱ្យចៅក្រមបន្ថែមទម្ងន់ទោសទៅលើជនល្មើស ហើយស្ថានភាពទាំងនោះមានដូចជា៖

- បទល្មើសឆបោកបានប្រព្រឹត្តទៅលើ បុគ្គលដែលទន់ខ្សោយពិសេស ដោយសារមូលហេតុអាយុនៃបុគ្គលនោះ។

ឧទាហរណ៍៖ បុរស **ក** បានទៅជនបទហើយអះអាងប្រាប់ទៅបុរសចំណាស់ម្នាក់ដែលមានអាយុប្រហែលជា៩០ឆ្នាំ ថាខ្លួនគេជាប្រធានក្រុមហ៊ុនមួយ ហើយត្រូវការដៃគូភាគហ៊ុនដើម្បីចូលរួមភាគហ៊ុនជាមួយគ្នាដើម្បីពង្រីកសាខាក្រុមហ៊ុននៅទីជនបទនោះ។ បន្ទាប់ពីបានស្តាប់ការអះអាង និងការពន្យល់ពីអត្ថប្រយោជន៍ដែលទទួលបានពីភាគហ៊ុននោះ បុរសវ័យចំណាស់ក៏បានចាប់អារម្មណ៍ និងជឿទុកចិត្ត ហើយបានយកលុយខ្លួនបានសន្សំទុកសម្រាប់ពេលចាស់ជរាទៅទិញភាគហ៊ុនក្រុមហ៊ុនដែលបុរស **ក** ប្រាប់នោះចំនួន៩០០០ ដុល្លារ តែធាតុពិតបុរស **ក** នោះមិនមែនជាប្រធានក្រុមហ៊ុនអ្វីទេ។

អំពើរបស់បុរស ក គឺជាអំពើឆបោកដែលមានស្ថានទម្ងន់ទោសបានប្រព្រឹត្តទៅលើបុគ្គលដែលទន់ខ្សោយពិសេសដោយសារមូលហេតុនៃអាយុរបស់បុគ្គលនោះ ដោយជនរងគ្រោះនៃអំពើឆបោកមានភាពចាស់ជរា។

- បទល្មើសឆបោកប្រព្រឹត្តទៅលើ ស្ត្រី មានគភ៌ កាលបើគភ៌ ត្រូវបានគេឃើញជាក់ស្តែង ឬកាលបើជនល្មើសបានដឹង។

ឧទាហរណ៍៖ លោក A ជាមិត្តភក្តិជាមួយគ្នានឹងប្តីរបស់នារី B។ នៅថ្ងៃមួយលោក A បានចាញ់ល្បែងអស់លុយពីខ្លួនក៏បានប្រើល្បិចខលទៅនារី B ជាប្រពន្ធរបស់មិត្តខ្លួនដែលមានផ្ទៃពោះ ឬគភ៌ ៥ខែ។ ដោយប្រាប់ថាលោក **ក** ដែលជាប្តីរបស់នារី B បានជួបគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍។ បុកគេបណ្តាលឱ្យរងរបួសជាទម្ងន់ ហើយត្រូវ ជួសជុល សងការខូចខាត និងព្យាបាលរបួសឱ្យគេអស់ចំនួន១០០០ដុល្លារ។ នៅពេលនោះនារី B មានការភ័យយ៉ាងខ្លាំងដោយមិនបានគិតច្បាស់លាស់ក៏បានផ្ញើលុយទៅ ឱ្យលោក A ។ តែការពិតលោក **ក** ដែលជាប្តីរបស់នារី B នោះពុំមានគ្រោះថ្នាក់អ្វីទេ។

ដូច្នេះអំពើរបស់លោក A គឺជាបទល្មើសឆបោកដែលមានស្ថានទម្ងន់ទោសបានប្រព្រឹត្តទៅលើនារី B ដែលមានគភ៌ហើយខ្លួនបានដឹង និងមើលឃើញយ៉ាងច្បាស់ថានារី B ពិតជាមានផ្ទៃពោះពិតប្រាកដមែន។

- អំពើឆបោកប្រព្រឹត្តទៅលើបុគ្គលដែលទន់ខ្សោយពិសេស ដោយមូហេតុនៃជំងឺ ឬពិការភាព កាលបើស្ថានភាពបុគ្គលនោះត្រូវបានគេឃើញជាក់ស្តែង ឬកាលបើជនល្មើសបានដឹង។

ឧទាហរណ៍១. លោក C បានអះអាងប្រាប់លោក ក ដែលជាជនពិការជើងម្ខាងដោយត្រូវគ្រាប់មីនកាលសម័យសង្គ្រាម ថាខ្លួនគាត់ជាប្រធានអង្គការមួយដែលអាចជួយជនពិការឱ្យមានការងារធ្វើ និងមានប្រាក់ខែសមល្មម។ លោក C តម្រូវឱ្យលោក ក ដែលជាជនពិការនោះត្រូវផ្តល់លុយឱ្យខ្លួនចំនួន៥០០ដុល្លារ នោះទើបខ្លួនអាចជួយឱ្យក្លាយជាសមាជិកអង្គការ និងរកការងារឱ្យធ្វើបាន។ ឮដូច្នេះលោក ក ដោយចង់រកការងារធ្វើផង ហើយមានការជឿជាក់លើការអះអាងក៏បានយល់ព្រមប្រគល់លុយឱ្យលោក C។ តែការពិតលោក C មិនមែនជាប្រធានអង្គការអ្វីនោះទេ។

អំពើរបស់លោក C គឺជាបទល្មើសឆបោកមានស្ថានទម្ងន់ទោសដែលបានប្រព្រឹត្តទៅលើជនពិការដោយខ្លួនបានដឹង និងមើលឃើញយ៉ាងច្បាស់ថាលោក ក បានពិការជើងម្ខាង។

ឧទាហរណ៍២. ស្ត្រី A បានទៅស្រុកមួយនៅឯជនបទដាច់ស្រយាល ដោយមានលក់ថ្នាំសង្កូវផង។ ហើយបានទៅដល់ភូមិមួយដែលមានមនុស្សចាស់មួយចំនួនឈឺដៃជើងជាដើម និងខ្លះទៀតមានជម្ងឺព្យាបាលមិនជាយូរមកហើយ។ នៅថ្ងៃមួយស្ត្រី A ក៏បានទៅលក់ថ្នាំនៅក្នុងភូមិនោះ ហើយបានទៅជួប លោក អ៊ំ ក ដែលគាត់មានជម្ងឺព្យាបាលមិនជាយូរឆ្នាំមកហើយ។ លោកអ៊ំ ក ក៏បាននិយាយពីអាការៈជម្ងឺរបស់គាត់ប្រាប់ទៅស្ត្រី A នោះ។ ហើយស្ត្រី A ក៏បានប្រាប់ពីរបៀបនៃការព្យាបាលជម្ងឺទៅលោកអ៊ំ ក ដោយចេះតែនិយាយពីនេះពីនោះទៅ ថាថ្នាំសង្កូវរបស់នាងអាចព្យាបាលជម្ងឺនេះបាន។ ហើយនាងក៏បាននិយាយថាប្រសិនបើលោកអ៊ំ ក ចង់ព្យាបាលជម្ងឺឱ្យជាសះស្បើយត្រូវតែទិញថ្នាំសង្កូវពី

នាងចំនួន២៥កញ្ចប់ ក្នុងតម្លៃមួយកញ្ចប់២ម៉ឺនរៀល ព្ធដូច្នោះដោយចង់ជាពីជម្ងឺផងលោកអ៊ំ ក ក៏បានទិញថ្នាំតាមការអះអាងរបស់ស្ត្រី A នោះតែធាតុពិតថ្នាំនោះមិនអាចព្យាបាលជម្ងឺលោកអ៊ំ ក នោះឱ្យជាសះស្បើយបានទេ។

អំពើរបស់ស្ត្រី A គឺជាអំពើឆបោកដែលមានស្ថានទម្ងន់ទោសដែលប្រព្រឹត្តទៅលើបុគ្គលទន់ខ្សោយពិសេសដោយមូលហេតុនៃជម្ងឺរបស់បុគ្គលនោះ។ ដូច្នេះទោសដែលស្ត្រី A ត្រូវអនុវត្តគឺមានទោសធ្ងន់ជាងទោសធម្មតា។

២.២ស្ថានទម្ងន់ទោសផ្សេងទៀត

បន្ទាប់ពីបានយល់នូវស្ថានទម្ងន់ទោសមួយចំនួនដែលទាក់ទងទៅនឹងជនរងគ្រោះដែលបានបញ្ញត្តិនៅក្នុងបទល្មើសឆបោកនេះ។ ឥឡូវយើងមកស្វែងយល់បន្ថែមនូវស្ថានទម្ងន់ទោស ផ្សេងៗទៀតដែលកំណត់នៅក្នុងលក្ខខណ្ឌនៃបទល្មើសឆបោកដែលតម្រូវឱ្យថៅក្រមធ្វើការប្រកាស ទោសទៅលើជនល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសឆបោកដាក់ពន្ធនាគារពី២ (ពីរ) ឆ្នាំ ទៅ ៥(ប្រាំ) ឆ្នាំកាលបើជនល្មើសជា៖

- ការបើបទល្មើសប្រព្រឹត្តដោយអ្នករាជការសាធារណៈ នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃមុខងារ ឬនៅក្នុងឱកាសនៃការបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួន។

ឧទាហរណ៍៖ លោក **ក** ជាមន្ត្រីនគរបាលនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ។ នៅថ្ងៃមួយក្រសួងមហាផ្ទៃប្រកាសជ្រើសរើសមន្ត្រីនគរបាលជាច្រើននាក់ដោយការប្រឡងចូលតាមសមត្ថភាព។ លោក ក ដែលជាមន្ត្រីនគរបាលស្នងការខេត្តកំពង់ចាមក៏បានដើរបញ្ចុះបញ្ចូលប្រជាប្រជាពលរដ្ឋជាច្រើននាក់នៅខេត្តកំពង់ចាមនោះថា បើចង់ចូលធ្វើជាមន្ត្រីនគរបាលនៅក្រសួងមហាផ្ទៃត្រូវឱ្យថវិកាមកខ្លួនចំនួន៩០០០ដុល្លារដើម្បីរត់ការចូលធ្វើជានគរបាលនៃក្រសួងមហាផ្ទៃដោយមិនបាច់ប្រឡង។ ប្រជាពលរដ្ឋដោយសារតែចង់ធ្វើជាមន្ត្រីនគរបាលក៏ព្រមប្រគល់លុយទៅតាមដែលលោក ក ទាមទារ។ ក្រោយពីបានលុយនោះហើយ លោក ក មិនបានរត់ការឱ្យប្រជាពលរដ្ឋទាំងនោះបានចូលធ្វើមន្ត្រីនគរបាលស្អីនោះទេគឺយកលុយនោះទៅស៊ីចាយយ៉ាងសប្បាយអស់ទៅ។

- កាលបើបទល្មើសប្រព្រឹត្តដោយបុគ្គលដែលតាំងខ្លួនជាអ្នករាជការសាធារណៈ។

ឧទាហរណ៍៖ បុរសម្នាក់ឈ្មោះ ឈ បានអះអាងប្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋនៅខេត្តកំពតដែលកំពុងមានជម្លោះរឿងដីធ្លីជាមួយក្រុមហ៊ុនដាំអំពៅមួយថាខ្លួនជាមន្ត្រីនៃក្រសួងដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ត្រូវចុះមកដោះស្រាយជម្លោះជូនប្រជាពលរដ្ឋ ហើយគាត់ក៏បាននិយាយទៀតថាបើបងប្អូនដែលកំពុងមានជម្លោះចង់ដោះស្រាយឱ្យបានឆាប់រហ័យត្រូវឱ្យលុយមកខ្លួនមួយចំនួនដើម្បីរត់ការដោះស្រាយ។ ប្រជាលរដ្ឋឮដូច្នេះក៏ព្រមប្រគល់លុយទៅឱ្យលោក ឈ នោះទៅ ក្រោយពីបានទទួលលុយពីប្រជាពលរដ្ឋហើយ លោក ឈ ក៏គេចខ្លួនបាត់ទៅព្រោះគេមិនមែនជាមន្ត្រីនៃក្រសួងដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់នោះទេ។

- កាលបើបទល្មើសប្រព្រឹត្តដោយបុគ្គលដែលធ្វើការអំពាវនាវដល់សាធារណៈជនដើម្បី បោះពុម្ពចេញឱ្យប្រើប្រាស់នូវមូលបត្រ[38]។

ឧទាហរណ៍៖ លោក **ឆ** បានអះអាងប្រាប់សាធារណៈជនថាខ្លួនមានក្រុមហ៊ុនមួយ ហើយបានប្រកាសលក់ភាគហ៊ុនក្រុមហ៊ុននោះទៅឱ្យប្រជាពលរដ្ឋ។ បន្ទាប់ពីការប្រកាសលក់ភាគហ៊ុននោះប្រជាពលរដ្ឋបាននាំគ្នាទៅទិញភាគហ៊ុនក្រុមហ៊ុននោះយ៉ាងច្រើនពីលោក **ឆ** ដោយមួយហ៊ុនតម្លៃ១០០០ដុល្លារ។ បន្ទាប់ពីបោះពុម្ពមូលបត្រលក់ភាគហ៊ុនបានច្រើនហើយលោក **ឆ** ក៏បានរត់គេចខ្លួនបាត់ទៅ ព្រោះក្រុមហ៊ុនលោក **ឆ** ប្រកាសលក់ភាគហ៊ុននោះគឺមានតែឈ្មោះគឺគ្មានក្រុមហ៊ុនពិតប្រាកដអ្វីទេ។

- កាលបើបទល្មើសប្រព្រឹត្តដោយបុគ្គលដែលធ្វើការអំពាវនាវដល់សាធារណៈជន ដើម្បីអង្គាសមូលនិធិសម្រាប់ជំនួយមនុស្សធម៌ និងសង្គមកិច្ច។

ឧទាហរណ៍៖ លោក Z បានធ្វើការអំពាវនាវដល់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាឱ្យជួយឧបត្ថម្ភដល់អង្គការមនុស្សធម៌មួយដើម្បីជួយដល់កុមារកំព្រា និងជនពិការដែលអង្គការយកមកចិញ្ចឹម និងអប់រំ បន្ទាប់ពីធ្វើការអំពាវនាវនោះប្រជាពលរដ្ឋបានឧបត្ថម្ភលុយ និងសម្ភារជាច្រើនទៅឱ្យលោក Z ។ ក្រោយពីបានលុយ និងសម្ភារយ៉ាងច្រើននោះលោក Z មិនយកទៅជួយដល់អង្គការដែលគេបានអះអាងនោះទេគឺយកទៅចាយវាយដោយខ្លួនឯងអស់ទៅហើយអង្គការមនុស្សធម៌នោះក៏មិនមានដែរ។

- កាលបើបទល្មើសប្រព្រឹត្តដោយបុគ្គលដែលមានក្រុមការចាត់តាំង។[39]

[38] មូលបត្រ គឺជាប័ណ្ណដែលតំណាងឱ្យសិទ្ធិលើកម្មសិទ្ធិរបស់ម្ចាស់ប័ណ្ណនោះទៅលើក្រុមហ៊ុន

ឧទាហរណ៍៖ លោក **ក ខ និង ស្ត្រី ឆ** បានរៀបចំគំរោងមួយឆបោកទៅលើជនណាម្នាក់តាមប្រព័ន្ធទូរស័ព្ទ។ បន្ទាប់ពីរៀបចំគម្រោងរួច **ក** បានខលទៅលេខមួយតាមការស្មានឬព្រាវ ចំលេខលោក **ត** ហើយក៏ប្រាប់លោក **ត** ថាត្រូវរង្វាន់ចំនួន១០០០០ដុល្លារ ហើយលោក **ក** ក៏តម្រូវឱ្យលោក **ត** ខលទៅស្ត្រី **ឆ** ដើម្បីស្តាប់ការណែនាំអំពីលក្ខខណ្ឌដើម្បីអាចបើករង្វាន់បាន។ ក្រោយពីលោក **ក** បិទទូរស័ព្ទទៅលោក **ត** ក៏បានខលទៅស្ត្រី **ឆ** ដែលលោក **ក** បានអះអាងប្រាប់នោះ ហើយស្ត្រី **ឆ** បានណែនាំតាមគម្រោងដែលពួករៀបចំទុកដោយតម្រូវឱ្យលោក **ត** មានអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណ និងប្រគល់លុយចំនួន១០០០ដុល្លារឱ្យទៅលោក **ខ** ជាមុនសិនទើបអាចបើករង្វាន់នោះបាន។ លោក **ត** ក៏បានប្រគល់លុយទៅលោក **ខ** តាមការណែនាំរបស់ស្ត្រី **ឆ** នោះទៅ ក្រោយពីទទួលលុយរួចហើយពួកគេទាំងបីនាក់ក៏បានរត់គេចខ្លួនបាត់។

៣.ការប៉ុនប៉ងមានទោស

ការប្រព្រឹត្តបទល្មើសណាមួយដែលមិនបានសម្រេចដោយប្រការណាមួយដែលមិនមែនកើតចេញពីឆន្ទៈរបស់ជនល្មើស តែអំពើរបស់ជនល្មើសត្រូវបានរារាំង ឬអាក់ខានដោយកាលៈទេសៈខាងក្រៅណាមួយដែលនាំឱ្យការប្រព្រឹត្តនោះមិនបានសម្រេច។ ការប្រព្រឹត្តបទល្មើសមិនបានសម្រេចនេះហើយដែលច្បាប់បានចាត់ទុកថាជាការប៉ុនប៉ង ហើយត្រូវផ្តន្ទាទោសដូចគ្នានឹងបទល្មើសបានសម្រេចដែរ។ ហើយដើម្បីអាចផ្តន្ទាទោសការប៉ុនប៉ងនេះបានលុះត្រាតែបានបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌចំនួនពីរ៖

- ចារីបានចាប់ផ្តើមអនុវត្តបទល្មើស មានន័យថា ចារីបានប្រព្រឹត្តអំពើដែលមានគោលបំណងដោយផ្ទាល់ដើម្បីប្រព្រឹត្តបទល្មើស។
- ចារីមិនបានបញ្ឈប់អំពើរបស់ខ្លួនទៅវិញដោយស្ម័គ្រចិត្ត តែត្រូវបានរាំងស្ទះ ឬអាក់ខាន ដោយឥទ្ធិពលនៃកាលៈទេសៈក្រៅឆន្ទៈរបស់ខ្លួន។

គ្រប់បទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់សុទ្ធតែមានអំពើប៉ុនប៉ង តែចំពោះបទល្មើសមជ្ឈិមវិញការប៉ុនប៉ងទាមទារឱ្យមានច្បាប់ចែងទុកជាមុនយ៉ាងច្បាស់លាស់ នោះទើបថៅក្រមអាច

[39] មាត្រា៣៨០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

ប្រកាស ផ្តន្ទាទោសបាន។ តួយ៉ាងដូចបទល្មើសឆបោកនេះអ៊ីចឹងដែលក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា៣៨១បានកំណត់អំពីការប៉ុនប៉ងមានទោសដូចគ្នានឹងបទល្មើសឆបោកបានសម្រេចនេះដែរ។[40]

ឧទាហរណ៍: លោក ក បានអះអាងថាគាត់ជាមេធាវីនៅក្រុមហ៊ុនមេធាវីមួយនៅភ្នំពេញ ប្រាប់ទៅប្រជាពលរដ្ឋមួយនៅខេត្តកំពត ដែលមានបញ្ហាជំលោះរឿងក្តីនៅតុលាការ។ ហើយប្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋនោះថាបើចង់ដោះស្រាយរឿងក្តីឱ្យបានលឿនត្រូវប្រគល់លុយឱ្យគាត់ (លោក ក) ចំនួន៣០០០ដុល្លារដើម្បីរត់ការ។ ប្រជាពលរដ្ឋរៀបនឹងប្រគល់លុយជូនលោក ក ស្រាប់តែតំណាងក្រុមហ៊ុនមេធាវីដែលលោក ក អះអាងថាខ្លួនជាសមាជិកនោះមកដល់ ហើយបានប្រាប់ទៅប្រជាពលរដ្ឋនោះថាលោក ក មិនមែនជាសមាជិកនៃក្រុមហ៊ុនមេធាវីរបស់ខ្លួនទេ ហើយលោក ក ក៏មិនមែនជាមេធាវីដែរ។ ដូច្នេះអំពើរបស់លោក ក គឺជាអំពើឆបោក តែមិនបានសម្រេចនោះទេ ដោយត្រូវបានអាក់ខាន ឬរាំងស្ទះដោយកាលៈទេសៈខាងក្រៅ។

៤.ទោសបន្ថែម

ទោសបន្ថែមគឺទោសបន្ទាប់បន្សំដែលតុលាការយកទៅប្រកាសបន្ថែមពីលើមូលទោសដែលបានកំណត់នៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។ ហើយទោសបន្ថែមនេះតុលាការអាចយកទៅប្រកាសបានលុះត្រាតែមានច្បាប់ចែងកំណត់យ៉ាងច្បាស់ នោះទើបថៅក្រមអាចយកទៅប្រកាសបានចំពោះបទឧក្រិដ្ឋ មជ្ឈិម ឬបទលហុដែលត្រូវចោទប្រកាន់។ ហើយក្នុងករណីដែលច្បាប់បានកំណត់ទុកមុនថាតុលាការត្រូវតែប្រកាសទោសបន្ថែមជាកាតព្វកិច្ច នោះតុលាការត្រូវតែប្រកាសជាដាច់ខាត។ ប្រសិនបើច្បាប់មិនបានកំណត់ជាកាតព្វកិច្ចនោះទេតុលាការអាចប្រកាសទោសបន្ថែមក៏បាន មិនប្រកាសក៏បាន ទោះបីជាច្បាប់ចែងអំពីទោសបន្ថែមចំពោះបទល្មើសនោះក៏ដោយ ច្បាប់ទុកឱ្យថៅក្រមជាអ្នកមានឆន្ទានុសិទ្ធិសម្រាប់ប្រកាសទោសបន្ថែមនេះ។[41]

[40] មាត្រា២៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[41] មាត្រា៥៤ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

ទោសបន្ថែមសម្រាប់បទល្មើសឆបោកនេះ គឺមានជាច្រើនចំណុចដែលបាន កំណត់ឱ្យចៅក្រមអាចជ្រើសរើសយកទោសណាមួយក្នុងចំណោមទោសបន្ថែមទាំង១៣ នោះ មកប្រកាសចំពោះជនល្មើសឱ្យត្រូវទៅតាមស្ថានភាពដែលបានប្រព្រឹត្តល្មើស។[42]

កថាខណ្ឌទី៥.បទល្មើសប្រហាក់ប្រហែលនឹងបទល្មើសឆបោក

១.ការបន្លំ

ការបោកបន្លំគឺអំពើរបស់ជនមួយដែលដឹងថាខ្លួនគ្មានលទ្ធភាពដាច់ខាតនឹងបង់ថ្លៃ ឬដែលសម្រេចចិត្តមិនបង់ថ្លៃ

- ឱ្យគេបម្រើម្ហូបអាហារ ឬភេសជ្ជៈនៅក្នុងរង្គសាល ភោជនីយដ្ឋាន ឬនៅក្នុងគ្រឹះស្ថានដទៃទៀតដែលបើកចំហដល់សាធាណៈជន។
- ឱ្យគេប្រគល់បន្ទប់មួយ និងកាន់កាប់បន្ទប់នេះនៅក្នុងសណ្ឋាគារ ឬគ្រឹះស្ថានដទៃទៀតដែលបើកចំហដល់សាធារណៈជន។
- ឱ្យគេដឹកជញ្ជូនខ្លួនតាមត្រីចក្រយាន តាមរថយន្តឈ្នួល ឬតាមមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនផ្សេងទៀត។[43]

ឧទាហរណ៍៖

១. លោក ក បានចូលទៅក្នុងភោជនីយដ្ឋានមួយកន្លែងហើយបានឱ្យគេបម្រើសេវាស្រាបៀរ និងម្ហូបអាហារ តែដល់ពេលគិតលុយបុរសនោះបែរជាឆ្លើយថាគ្មានលុយបង់ថ្លៃសេវាទាំងនោះ។

២.បុរសម្នាក់បានទៅជួលផ្ទះសំណាក់ស្នាក់នៅមួយយប់ដល់ពេលគិតលុយស្រាប់តែបុរសនោះពុំព្រមបង់ថ្លៃសេវា។

៣.បុរសម្នាក់គាត់ពុំមានលុយសូម្បីមួយរយរៀល ហើយគាត់បានឡើងជិះលើរថយន្តឈ្នួលឱ្យគេដឹកគាត់ទៅស្រុកកំណើត ដល់ពេលដល់កន្លែងត្រូវឈប់គាត់បែរជាឆ្លើយថាពុំមានប្រាក់បង់ថ្លៃឈ្នួលរថយន្តទៅវិញ។

២.ការរំលោភលើភាពល្ងង់ខ្លៅ និងបុគ្គលទន់ខ្សោយ

[42] មាត្រា៣៨២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[43] មាត្រា៣៨៤ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

ការទាញយកផលប្រយោជន៍ដោយចេតនាដោយរំលោភលើភាពល្ងង់ខ្លៅ ឬ ភាពទន់ខ្សោយនៃបុគ្គលដែលបណ្តាលមកពីអាយុ ស្ថានភាពមានគភ៌ ជំងឺ ឬពិការភាព ដោយបង្ខំដោយបុគ្គលនេះ ឱ្យប្រព្រឹត្តអំពើ ឬមិនប្រព្រឹត្តអំពើដែលធ្វើឱ្យខូចប្រយោជន៍យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងររបស់បុគ្គលនេះ។[44]

ឧទាហរណ៍៖ លោក ក បានបញ្ចុះបញ្ចូលឱ្យលោក ខ លក់ដីឱ្យខ្លួនក្នុងតម្លៃមួយដែលថោកជាងទីផ្សារដីធ្លីដោយលោក ក បានអះអាងថាខ្លួនបានឱ្យតម្លៃនេះថ្លៃជាងតម្លៃទីផ្សារដីធ្លីទៅទៀត។ ដោយសារតែមិនបានដឹងពីតម្លៃដីធ្លី និងត្រូវការលុយដើម្បីយកទៅព្យាបាលជម្ងឺផងនោះលោក ខ ក៏ព្រមលក់ដីនេះឱ្យទៅលោក ក ក្នុងតម្លៃនោះទៅ។ តាមពិតតម្លៃដីរបស់លោក ខ គឺមានតម្លៃថ្លៃជាងតម្លៃដែលលក់នេះរហូតទៅ១០ដងឯណោះ។

ផ្នែកទី២.បទរំលោភលើទំនុកចិត្ត

កថាខណ្ឌទី១.និយមន័យបទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្ត

ក.ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាល

ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាលបានឱ្យនិយមន័យថា ជនណាដែលគៃបន្លំ ឬ បំបាត់ឱ្យខូចប្រយោជន៍ដល់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ម្ចាស់ទីកន្លែង ឬ អ្នកកាន់កាប់ទ្រព្យសម្បត្តិ ប្រាក់កាស ទំនិញ ឬ គ្រប់ឯកសារដែលមាន ឬ ដែលចែងអំពីកាតព្វកិច្ច ឬ ការដោះបន្ទុក ដែលគេប្រគល់មកឱ្យខ្លួនក្នុងលក្ខណៈនៃការជួល ជាការដាក់ដំកល់ទុក ជាអាណត្តិ ជាការឱ្យខ្ចីប្រើ ឬ ដើម្បីការងារមានបៀវត្ស ឬ គ្មានបៀវត្ស ដែលត្រូវប្រគល់ឱ្យគេវិញ ឬ ធ្វើជាតំណាង ឬ សម្រាប់ប្រើប្រាស់ ឬ ជាមុខការមានកំណត់។[45]

ខ.ក្រមព្រហ្មទណ្ឌបច្ចុប្បន្ន

អំពើរំលោភលើទំនុកចិត្ត គឺជាអំពើគៃបំបាត់មូលនិធិ តម្លៃ ឬទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីមួយ នាំឱ្យខូចប្រយោជន៍អ្នកដទៃ ប្រព្រឹត្តដោយបុគ្គលណាម្នាក់ ដែលគេបានប្រគល់ឱ្យ

[44] មាត្រា៣៨៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[45] មាត្រា៤៦ នៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាល

បុគ្គលនោះ ហើយបុគ្គលនោះ បានយល់ព្រម ដោយមានភារកិច្ចប្រគល់សងវិញ បង្ហាញ ឬ យកមូលនិធិ តម្លៃ ឬទ្រព្យសម្បត្តិនោះ ទៅធ្វើការប្រើប្រាស់ជាកំណត់។[46]

កថាខណ្ឌទី២.ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្ត

១.ធាតុនីត្យានុកូលនៃបទរំលោភលើទំនុកចិត្ត

ធាតុនីត្យានុកូល ឬធាតុច្បាប់ត្រូវមានកំណត់ចែងឱ្យបានច្បាស់លាស់អំពីអំពើណាមួយដែលត្រូវបានកំណត់ថាជា បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ដែលត្រូវផ្តន្ទាទោសទើបអាចធ្វើការចោទប្រកាន់បាន។ ជាក់ស្តែង អំពើរំលោភលើទំនុកចិត្ត មានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌត្រង់មាត្រា៣៩១,៣៩២,និងមាត្រា៣៩៦។ រីឯនៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌសម័យអន្តរកាលចុះថ្ងៃទី ១០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩២ ដែលមានចែងនៅត្រង់មាត្រា ៤៦ ថាជាការរំលោភលើសេចក្តីទុកចិត្ត រីឯក្រមព្រហ្មទណ្ឌថ្មីគឺ ជាការរំលោភលើទំនុកចិត្ត។[47] នៅក្នុងធាតុនីត្យានុកូលនេះប្រសិនបើអំពើរំលោភលើទំនុកចិត្ត ត្រូវបានជនល្មើសប្រព្រឹត្តមុនក្រមថ្មីចូលជាធរមាន នោះការផ្តន្ទាទោសតុលាការត្រូវអនុវត្តតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាលមាត្រា៤៦។ តែប្រសិនបើអំពើល្មើសនេះ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តក្រោយការប្រកាសចូលជាធរមាននូវក្រមព្រហ្មទណ្ឌថ្មីឆ្នាំ ២០០៩ តុលាការត្រូវអនុវត្តទោសតាមមាត្រា ៣៩១។

២.ធាតុសត្យានុម័តនៃបទរំលោភលើទំនុកចិត្ត

ធាតុសត្យានុម័តនៃបទល្មើស គឺជាផ្នែកខាងក្រៅនៃបទល្មើស ឬជាអ្វីដែលបទល្មើស ស្តែងចេញឱ្យឃើញរួមមាន[48]៖

- អំពើបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់សង្គម
- បច្ច័យ
- ទំនាក់ទំនងហេតុផលរវាងអំពើ និង បច្ច័យ
- ពេលវេលា ទីកន្លែង ឧបាយកល ឧបករណ៍ (មធ្យោបាយ) ទិដ្ឋភាពនានាជុំវិញបទល្មើស។

២.១ការព្រមព្រៀងប្រគល់វត្ថុរវាងជនរងគ្រោះ និងជនល្មើស

[46] មាត្រា៣៩១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[47] សៀវភៅនីតិព្រហ្មទណ្ឌពិសេស សាស្ត្រាចារ្យ កៅ សីហា ទំព័រ៨០

[48] សៀវភៅនីតិព្រហ្មទណ្ឌទូទៅខ្មែរ សាស្ត្រាចារ្យ កៅ សីហា ទំព័រ៣២

ធាតុផ្សំសម្ភារនៅក្នុងន័យនេះសំដៅទៅលើ ទ្រព្យ ប្រាក់កាស ទំនិញ ឬឯកសារណាមួយ ដែលមាន ឬ ដែលចែងពីកាព្វកិច្ច ឬ ការដោះបន្ទុកដែលគេបានប្រគល់មកឱ្យ ខ្លួនក្នុងលក្ខណៈនៃការជួល ជាការដាក់ដំកល់ទុក ជាអាណត្តិ ជាការឱ្យខ្ចីប្រើ ឬ ជាប្រាក់កម្រៃ សម្រាប់ការងារមាន ឬ គ្មានបៀវត្ស...។ ភាសានេះស្មុគស្មាញ ប៉ុន្តែនៅក្នុងរឿងជាច្រើន ទ្រព្យ ប្រាក់កាស ទំនិញ ឬ ឯកសារ ណាមួយដែលមាន ឬ ដែលចែងអំពីកាព្វកិច្ច ឬ ការដោះបន្ទុកអាចនិយាយឡើងវិញយ៉ាងសាមញ្ញថាជាទ្រព្យ។ ផ្នែកបន្ទាប់នៃឃ្លានេះបញ្ជាក់ថា ទ្រព្យទាំងនោះត្រូវតែបានគេទុកចិត្តប្រគល់ឱ្យជនជាប់ចោទ ជាការជួល ជាការដាក់ដំកល់ទុក ជាអាណត្តិ ជាការឱ្យខ្ចីប្រើ ឬ ជាប្រាក់កម្រៃសម្រាប់ការងារមាន ឬ គ្មានប្រាក់បៀវត្ស...។ វាបានពិពណ៌នា**កិច្ចសន្យាខុសគ្នាចំនួនប្រាំមួយប្រភេទ**ដែលគេឱ្យជនដទៃទទួលខុសត្រូវ ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង ការប្រគល់ទ្រព្យឱ្យអ្នកដទៃ ទំនងជា និងនិយាយដល់ទម្រង់ណាមួយនៃកិច្ចសន្យាទាំងប្រាំមួយបែប (កិច្ចសន្យាជួល កិច្ចសន្យាផ្ញើទុក កិច្ចសន្យាបញ្ចាំ កិច្ចសន្យាឱ្យខ្ចីប្រើ កិច្ចសន្យាអាណត្តិ កិច្ចសន្យាការងាររវាងកម្មករ និងនិយោជិត ឬ មិនមែនរវាងនិយោជក និងកម្មករនិយោជិត) តាមរយៈការកាត់យល់ ឬ មួយដោយជាក់លាក់។[49] ក្នុងករណីភាគច្រើនបញ្ហាសំខាន់គឺ តើគេបានប្រគល់ទ្រព្យឱ្យទៅជនជាប់ចោទ ឬ អត់? មិនមែនប្រភេទកិច្ចសន្យាដែលគេបានបង្កើតឡើង រវាងជនជាប់ចោទ និង ម្ចាស់ទ្រព្យឡើយ។ ហេតុដូច្នេះហើយ ការនិយាយអំពីធាតុផ្សំ នៃបទល្មើសនេះ ក្នុងករណីភាគច្រើន គេអាចនឹងនិយាយឡើងវិញថា ទ្រព្យត្រូវបានគេទុកចិត្តប្រគល់ឱ្យជនជាប់ចោទទទួលខុសត្រូវ។

ចំណែកឯកក្រមព្រហ្មទណ្ឌបច្ចុប្បន្នវិញគឺ ពុំបានរៀបរាប់អំពីកិច្ចសន្យាប្រភេទណាមួយច្បាស់លាស់ទេ ប៉ុន្តែបានប្រើពាក្យថា យល់ព្រម ដែលបង្ហាញឱ្យឃើញពីកិច្ចសន្យាដែលបានកើតឡើងរវាងជនល្មើស និងជនរងគ្រោះ ហើយកិច្ចសន្យានោះបានដាក់បន្ទុកជាភារកិច្ចដល់ជនល្មើសក្នុងការសងមកវិញ បង្ហាញ ឬយកមូលនិធិ តម្លៃ ឬទ្រព្យសម្បត្តិនោះទៅធ្វើការប្រើប្រាស់ជាកំណត់។ នៅក្នុងន័យនេះ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌគឺពុំបាន

[49] សេចក្តីប្រកាសរួមនាំលេខ ០២ របស់ក្រសួងយុត្តិធម៌ និងប្រធានតុលាការកំពូលស្តីពីការអនុវត្តមាត្រា ៤៦នៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាល (ការរំលោភលើទំនុកចិត្ត)។

កម្រិតធាតុផ្សំនៃបទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្តទេ តែសំដៅទៅលើរាល់កិច្ចសន្យាដែលបង្កើតកាតព្វកិច្ចណាមួយជាក់លាក់ ទោះបីជាកិច្ចសន្យានោះមានឈ្មោះអ្វីក៏ដោយ។ កិច្ចសន្យាដែលជាមូលដ្ឋាននាំឱ្យមានបទល្មើសនោះ រួមមាន៖ ភតិសន្យា (ជួល) អាណត្តិ ការងារ ខ្ចីប្រើ បញ្ញើ។ល។

២.២ជនល្មើសពុំបានបំពេញភាតព្វកិច្ចប្រគល់សងឬប្រើប្រាស់តាមការកំណត់

ធាតុផ្សំនេះបង្កប់នៅក្នុងភាសាថា ដោយបានសន្យាថាសងវិញ ឬ ប្រគល់ឱ្យវិញ ឬ ប្រើប្រាស់តាមការព្រមព្រៀងគ្នាណាមួយ...។ ច្បាស់ណាស់ថា ធាតុផ្សំនេះអាស្រ័យនិងអត្ថិភាពនៃធាតុផ្សំទីមួយ។ ជនជាប់ចោទត្រូវតែបានគេទុកចិត្តប្រគល់ទ្រព្យឱ្យទទួលខុសត្រូវ មុននឹងគេអាចសន្យាថាសងវិញ ឬ ប្រគល់ឱ្យវិញ ឬ ប្រើប្រាស់តាមការព្រមព្រៀងណាមួយ។ **ភាសានេះពិពណ៌នាអំពីទង្វើបីយ៉ាង** ដែលជនជាប់ចោទត្រូវតែបានសន្យាថានឹងធ្វើចំពោះទ្រព្យនោះ។ **ទីមួយជនជាប់ចោទអាចសន្យាថានឹងសងទ្រព្យនោះវិញ**។ ករណីនេះពិពណ៌នាស្ថានភាពដែលជនជាប់ចោទបានខ្ចីរបស់អ្វីមួយដូចជារថយន្ត ហើយបានសន្យាថានឹងប្រគល់របស់នោះសងទៅម្ចាស់វិញ។ ជនជាប់ចោទកាន់កាប់ទ្រព្យដោយស្របច្បាប់ ព្រោះម្ចាស់ទ្រព្យបានប្រគល់វាទៅឱ្យរូបគេដោយស្ម័គ្រចិត្ត ប៉ុន្តែគេបានសន្យាចំពោះម្ចាស់របស់នោះថានឹងប្រគល់សងវិញ។ ប្រការនេះបានកំហិតសិទ្ធិរបស់គេលើទ្រព្យនោះ។ គេមិនអាចលក់វា ឬ ប្រគល់វាជាបន្តឱ្យទៅនរណាទៀតបានទេ។ គេត្រូវតែប្រគល់ទ្រព្យនោះសងម្ចាស់វិញ។[50]

ឧទាហរណ៍៖ ជនជាប់ចោទអាចជួលគ្រឿងចក្រកសិកម្មមួយគ្រឿង សម្រាប់រយៈពេលបីឆ្នាំ។ ម្ចាស់ទ្រព្យ និងជនជាប់ចោទបានព្រមព្រៀងគ្នាថា ម្ចាស់ទ្រព្យមានសិទ្ធិទិញគ្រឿងចក្រនោះវិញ ក្នុងតម្លៃមួយដែលបានព្រមព្រៀងគ្នានៅពេលចប់រយៈពេលកំណត់បីឆ្នាំនោះ។ បើសិនជាម្ចាស់ទ្រព្យ មិនចង់ទិញយកគ្រឿងចក្រនោះវិញទេ ទើបជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិលក់ ទៅឱ្យអ្នកដែលហ៊ានថ្លៃខ្ពស់ជាងគេ។ នៅក្នុងបណ្ដាប្រទេសដែលគេគោរពតាមប្រព័ន្ធច្បាប់អង់គ្លេស គេអាចពិពណ៌នាករណីនេះ ថាជាការអាចយកបានទ្រព្យដែលជាកម្មវត្ថុនៃសិទ្ធិ មានឱកាសទិញមុនគេ។ ចំណុចសំខាន់នោះគឺ ជនជាប់ចោទបានសន្យា

[50] ការភាក្សាលើវិស័យឯកជន លេខ២៣ រឿងក្ដីរំលោភលើទំនុកចិត្ត

ចំពោះម្ចាស់ទ្រព្យថា គេកំហិតសិទ្ធិរបស់គេក្នុងការចាត់ចែងលើទ្រព្យនោះ។ គេមិនអាចលក់ទ្រព្យនោះបានតាមចិត្ត ដោយមិនបានស្នើផ្តល់វាទៅឱ្យម្ចាស់របស់វិញមុនគេនោះទេ។

បែបផែនទីពីរ ដែលធាតុផ្សំនេះត្រូវបំពេញគឺ តាមរយៈការសន្យាថានឹងប្រើប្រាស់ទ្រព្យនោះតាមការព្រមព្រៀងគ្នា។ ជាថ្មីម្តងទៀត ចំណុចសំខាន់នៅទីនេះគឺ ជនជាប់ចោទបានសន្យាចំពោះម្ចាស់របស់ថា ទប់ស្កាត់ខ្លួនឯងមិនឱ្យចាត់ទុកទ្រព្យនោះ ដូចជារបស់ផ្ទាល់ខ្លួនទេ។ ករណីជាគំរូគឺករណីនិយោជិតម្នាក់ ដែលត្រូវ បាននិយោជកទុកចិត្តប្រគល់ប្រាក់ ឱ្យកាន់សម្រាប់បំពេញគោលដៅកំណត់មួយ។

ឧទាហរណ៍៖ និយោជិតនោះត្រូវបាននិយោជក ប្រគល់ប្រាក់ឱ្យយកទៅដាក់ផ្ញើនៅធនាគារ ពោលគឺបានទទួលទ្រព្យសម្រាប់ប្រើប្រាស់តាមការកំណត់មួយ។ គេកាន់កាប់វាស្របច្បាប់ ប៉ុន្តែគេកាន់កាប់វាសម្រាប់តែគោលដៅមួយដែលបានកំណត់តែប៉ុណ្ណោះ គឺយកប្រាក់នោះទៅធនាគារ ហើយដាក់ផ្ញើវានៅទីនោះ។ គេបានធ្វើការសន្យាយ៉ាងជាក់លាក់ ឬ តាមការកាត់យល់ហើយប្រការនោះបានកំហិតលទ្ធភាពរបស់គេ មិនឱ្យចាត់ទុកប្រាក់នោះ ថាជារបស់ផ្ទាល់ខ្លួនទេ។

ចំណុចសំខាន់សម្រាប់ផ្នែកទាំងបីនៃធាតុផ្សំនេះគឺ ជនជាប់ចោទបានសន្យាចំពោះម្ចាស់ទ្រព្យ ដែលដាក់កំហិតដល់សិទ្ធិរបស់គេ ក្នុងការចាត់ចែងការលើទ្រព្យនោះ។ ការរំលោភដោយចេតនាលើការសន្យានេះ គឺជាការរំលោភលើសេចក្តីទុកចិត្ត។

២.៣ជនជាប់ចោទបានបំបាត់ ឬ គៃបន្លំទ្រព្យរបស់ជនរងគ្រោះ

ធាតុផ្សំកើតឡើង នៅពេលដែលជនជាប់ចោទធ្វេសប្រហែស មិនបានធ្វើតាមការសន្យាទាក់ទងនឹងទ្រព្យ។ វាកើតចេញពីភាសាថា ជនណាដែលគៃបន្លំ ឬ បំបាត់ ទ្រព្យធ្វើឱ្យខូចប្រយោជន៍ដល់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ម្ចាស់ទីកន្លែង ឬ អ្នកកាន់កាប់ទ្រព្យ។[51] ប្រការនេះទាក់ទង និងការធ្វេសប្រហែស គោរពមិនបានតាមការសន្យាក្នុងធាតុផ្សំទីពីរ។ បើសិនជាជន

[51] ពាក្យថា ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ម្ចាស់ទីកន្លែង ឬ អ្នកកាន់កាប់ ត្រូវគេប្រើនៅក្នុងច្បាប់នេះជាជំនួសឱ្យពាក្យថា ម្ចាស់ទ្រព្យ ដែលងាយស្រួលប្រើជាងនេះដើម្បីបញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់ថាការរំលោភលើសេចក្តីទុកចិត្តអាចប្រព្រឹត្តលើជនណាម្នាក់ ដែលជាអ្នកកាន់កាប់ទ្រព្យនោះដោយស្របច្បាប់ ទោះបីជាអ្នកនោះមិនមែនជាម្ចាស់ពិតប្រាកដក៏ដោយ។ ក្នុងករណីជាច្រើនភាពខុសគ្នានេះ មិនមានន័យអ្វីទេ ពីព្រោះអ្នកដែរប្រគល់ទ្រព្យឱ្យជនជាប់ចោទទទួលខុសត្រូវគឺជាម្ចាស់ពិតប្រាដក។

ជាប់ចោទបានសន្យាសងទ្រព្យវិញ នោះគេត្រូវតែខំប្រឹងសងវាវិញ។ បើសិនជាគេសន្យាថា ស្មើប្រគល់ឱ្យវិញនោះគេត្រូវតែខំប្រឹងស្មើប្រគល់វាឱ្យវិញ។ បើសិនជាគេសន្យាថា នឹងប្រើប្រាស់វាសម្រាប់គោលដៅកំណត់ណាមួយនោះ គេត្រូវតែខំប្រឹងប្រើប្រាស់វាឱ្យត្រូវតាមគោលដៅនោះ។ ការគៃបន្លំអាចកើតឡើងតាមវិធីជាច្រើន ប៉ុន្តែរូបភាពទូទៅបំផុតអាចជាការបំផ្លាញទ្រព្យ ការលក់ទ្រព្យទៅឱ្យជនទីបី ការរក្សាវាទុក និងបដិសេធមិនព្រមប្រគល់ឱ្យវិញ ឬ មួយប្រើវាតាមគោលដៅផ្សេងៗទៀត ដែលខុសពីគោលដៅគ្រោងទុកដូចដែលបានព្រមព្រៀងគ្នា។

ឧទាហរណ៍៖ ការគៃបន្លំ ទ្រព្យអាចកើតឡើង នៅពេលដែលនរណាម្នាក់បានខ្ចីម៉ូតូពីមិត្តភក្តិ រួចលក់ម៉ូតូនោះទៅឱ្យបុគ្គលទីបី។ ដូចគ្នានេះវាអាចកើតឡើងក្នុងស្ថានភាពដែលនិយោជិតម្នាក់បានទទួលប្រាក់ សម្រាប់យកទៅទិញគ្រឿងប្រើប្រាស់សម្រាប់ការិយាល័យ តែគេបែរជាយកប្រាក់នោះទៅចាក់ល្បែងភ្នាល់បាល់ទាត់ទៅវិញ។

ធាតុផ្សំនេះ ក៏តម្រូវឱ្យមានការខូចខាតដល់ម្ចាស់ទ្រព្យសម្បត្តិផងដែរ។ ការដែលជនជាប់ចោទបានថ្លោះធ្លោយ មិនបានបំពេញតាមការសន្យា វាមិនគ្រប់គ្រាន់ទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ ការថ្លោះធ្លោយត្រូវតែកើតចេញពីការគៃបន្លំ ឬ ការចាត់ចែងលើទ្រព្យ ផ្ទុយពីផលប្រយោជន៍របស់ម្ចាស់ទ្រព្យនោះ។ ម្យ៉ាងទៀតការថ្លោះធ្លោយត្រូវមានលក្ខណៈថា ម្ចាស់របស់មិនអាចទទួលទ្រព្យបានមកវិញឡើយ។

ឧទាហរណ៍៖ បើសិនជាស្ត្រីម្នាក់បានជួលរថយន្តមួយ សម្រាប់រយៈពេលមួយសប្តាហ៍ ហើយបានសងវាវិញយឺតជាងការសន្យាមួយថ្ងៃ នោះគាត់មិនបានគៃបន្លំយករថយន្តនោះទេ។ វាជាការពិតថា គាត់មិនអាចបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌកំណត់ដ៏ជាក់លាក់នៃការសន្យាបានមែនប៉ុន្តែសកម្មភាពរបស់គាត់មិនបានធ្វើឱ្យខូចប្រយោជន៍ម្ចាស់ទ្រព្យដោយសាររថយន្តនោះទេ។ ស្ត្រីនោះអាចត្រូវបង់ថ្លៃជួលរថយន្ត មួយថ្ងៃថែមទៀត ប៉ុន្តែយោងតាមអត្ថន័យមាត្រា៩៦ គាត់មិនបានគៃបន្លំ ឬ បំបាត់ ឱ្យខូចប្រយោជន៍ លើ រថយន្តនោះទេ។ ក៏ប៉ុន្តែចំពោះបុរសម្នាក់ដែលជួលត្រាក់ទ័រ សម្រាប់រយៈពេលមួយសប្តាហ៍ ដើម្បីជីកដីនៅក្នុងភូមិកររបស់គាត់ ហើយបានលក់ត្រាក់ទ័រនោះ ទៅឱ្យជនទីបី ពិតជាគៃ បន្លំ

ត្រាក់ទ័រនោះមែនពីព្រោះម្ចាស់ទ្រព្យមិនអាចទទួលបានត្រាក់ទ័រពីជនជាប់ចោទមកវិញឡើយ។

៣.ធាតុអត្តនោម័តនៃបទរំលោភលើទំនុកចិត្ត

ធាតុអត្តនោម័តនៃបទល្មើស គឺជាផ្នែកខាងក្នុងនៃបទល្មើស សកម្មភាព ឬសភាវៈផ្លូវចិត្ត(សភាវៈនៃចិត្តសាស្ត្រ) របស់ប្រធាននៃបទល្មើសរួមមានៈ

- កំហុស(កំហុសចេតនា និង កំហុសអចេតនា)
- មូលហេតុនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើស
- គោលបំណងនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើស។[52]

នៅក្នុងអំពើដែលបានប្រព្រឹត្តរបស់ជនណាម្នាក់នៅក្នុង បទរំលោភលើទំនុកចិត្តចាំបាច់ណាស់ លុះត្រាតែអំពើនោះស្តែងចេញពីចេតនាទុច្ចរិតរបស់ជនល្មើស មានន័យថាជនល្មើសខកខានពុំបានបំពេញកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ទៅលើម្ចាស់វត្ថុ។

ឧទាហរណ៍៖ យុវជនម្នាក់ឈ្មោះ (ក) បានខ្ចីទូរស័ព្ទមិត្តស្រីរបស់គាត់ឈ្មោះកញ្ញា (ខ) ម៉ាក iPhon7 ដោយយុវជនឈ្មោះ (ក) បានសន្យាថានឹងប្រគល់ទូរស័ព្ទនេះទៅឱ្យកញ្ញា (ខ) វិញនៅរយៈពេលមួយថ្ងៃក្រោយ។ រយៈពេលមួយថ្ងៃកន្លងផុតទៅយុវជនឈ្មោះ (ក) ពុំបានយកទូរស័ព្ទទៅប្រគល់ជូនកញ្ញា (ខ) វិញទេ តែបែរជាយកទូរស័ព្ទនោះទៅលក់លេងល្បែងអស់ទៅ។

ប៉ុន្តែប្រសិនបើអ្នកខ្ចីទូរស័ព្ទម៉ាក iPhon7 បានធ្វើឱ្យទូរស័ព្ទនោះត្រូវ បាត់បង់ដោយមូលហេតុអំពើលួច ឬ ធ្វើឱ្យធ្លាក់បែក ឬ ខូចខាតដោយសារប្រការណាមួយ អ្នកខ្ចីទូរស័ព្ទម៉ាក iPhon7 នោះពុំមានចេតនាទុច្ចរិតទេ។ តាមអង្គហេតុនេះ ពុំមានបទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្តឡើយ។

៤.ប្រធាននៃបទល្មើស

[52] សៀវភៅនីតិព្រហ្មទណ្ឌទូទៅខ្មែរ សាស្ត្រាចារ្យ កៅ សីហា ទំព័រ៣៤

ដូចយើងខ្ញុំបានបកស្រាយខាងលើរួចមកហើយអំពីប្រធាននៃបទល្មើសតែក្នុងករណីនេះយើងខ្ញុំសូមលើកយកមកពន្យល់បន្ថែមអំពីប្រធាននៃបទល្មើសដែលទាក់ទងទៅនឹងអំពើរបស់រូបវន្តបុគ្គលជានីតិជនតែប៉ុណ្ណោះ។

ជាទូទៅអំពើទាំងអស់ដែលបង្កើតបានជាបទល្មើស គឺកើតឡើងដោយសារអំពើរបស់មនុស្សប្រព្រឹត្តទៅលើមនុស្សដូចគ្នាដោយមានចេតនាទុច្ចរិត ហើយអំពើនោះត្រូវបានច្បាប់បានបញ្ញត្តិទុកជាមុនថាជាបទល្មើស ត្រូវផ្តន្ទាទោស។ នេះមិនមែនមានន័យថាគ្រប់អំពើរបស់មនុស្សទាំងអស់សុទ្ធតែបង្កើតបានជាបទល្មើសនោះទេ។ ជាក់ស្តែង បទរំលោភលើទំនុកចិត្តលុះត្រាតែជនល្មើសដែលត្រូវបានគេប្រគល់វត្ថុឱ្យ មានចេតនាទុច្ចរិតមិនចង់ប្រគល់ទ្រព្យសម្បត្តិឬ ធ្វើឱ្យខូចប្រយោជន៍ ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់អ្នកដ៏ទៃទើបបង្កើតជាបទល្មើស។ ជាទូទៅប្រធាននៃបទល្មើស គឺជាមនុស្សពិតៗដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសហើយគ្រប់អាយុដែលច្បាប់បានបញ្ញត្តិឱ្យទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ (អនីតិជន នីតិជន) និង មានលទ្ធភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការទទួលខុសត្រូវនូវអំពើរបស់ខ្លួនដែលបានប្រព្រឹត្ត។[53]

កថាខណ្ឌទី៣.ជនដែលទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ

១.ចារី

ចារីគឺ ជាបុគ្គលទាំងឡាយណាដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសដោយផ្ទាល់ ហើយត្រូវចោទប្រកាន់។ ត្រូវចាត់ទុកជាចារីផងដែរ ចំពោះជនដែលបានប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តបទល្មើស។[54]

ឧទាហរណ៍៖ លោក ក បានវាយលោក គ មួយដំបូងបណ្តាលឱ្យបែកក្បាលហូរឈាមស្រោចខ្លួន អំពើរបស់លោក ក គឺជាបទល្មើសហិង្សាដោយចេតនា ដែលមានចែងនៅមាត្រា២១៧នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។ តាមអំពើរបស់លោក ក ត្រូវបានហៅថាជាចារីព្រោះប្រព្រឹត្តបទល្មើសដោយបានវាយលោក គ ។

២.សហចារី

[53] សៀវភៅរបស់ឯកឧត្តមបណ្ឌិត ហ៊ី សោភា នីតិព្រហ្មទណ្ឌមហាវិទ្យាល័យនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ទំព័រទី ៣៨

[54] មាត្រា២៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

ត្រូវចាត់ទុកជាសហចារី កាលណាមានបុគ្គលច្រើននាក់ បានព្រមព្រៀងប្រព្រឹត្តបទល្មើសរួមគ្នាដោយផ្ទាល់។

ត្រូវចាត់ទុកជាសហចារី កាលណាមានបុគ្គលច្រើននាក់ បានព្រមព្រៀងប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ឬមជ្ឈិមដោយផ្ទាល់ក្នុងករណីដែលច្បាប់បានចែងទុក។[55]

ឧទាហរណ៍៖ ១. ក ខ និង គ បានព្រមព្រៀងគ្នាទៅវាយកម្ទេចរថយន្តរបស់គេដែលចតទុកមុខផ្ទះរបស់ខ្លួន ដូច្នេះអំពើរបស់ ក ខ និង គ គឺជាសហចារី។

៣.អ្នកផ្ដើមគំនិត

ត្រូវចាត់ទុកជាអ្នកផ្ដើមគំនិតក្នុងបទឧក្រិដ្ឋ ឬ មជ្ឈិមចំពោះបុគ្គលណា៖

- ជម្រុញឱ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិមនោះតាមការណែនាំ ឬការបញ្ជា។
- បង្កឱ្យមានបទឧក្រិដ្ឋ ឬមជ្ឈិមនោះ ដោយផ្ដល់អំណោយ ដោយការសន្យា ឬការគំរាមកំហែង ការញុះញង់ ការលួងលោម ឬ ដោយការរំលោភអាជ្ញា ឬអំណាចរបស់ខ្លួន។

អ្នកផ្ដើមគំនិតអាចត្រូវផ្ដន្ទាទោសបានលុះត្រាតែបទឧក្រិដ្ឋ ឬ បទមជ្ឈិមត្រូវសម្រេច ឬ ប៉ុនប៉ង។ អ្នកផ្ដើមគំនិតត្រូវផ្ដន្ទាទោសដូចគ្នានឹងអ្នកប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរ។

ធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃការផ្ដើមគំនិត៖ សំដៅលើការជំរុញណែនាំ ឬបញ្ជា ដោយការបង្ក ដោយផ្ដល់អំណោយ ដោយការសន្យា ឬ ការគំរាមកំហែង ការញុះញង់ ការលួងលោម ឬក៏ដោយការរំលោភអាជ្ញា ឬអំណាចរបស់ខ្លួន។

- **ធាតុអត្តនោម័តនៃការផ្ដើមគំនិត៖** អ្នកផ្ដើមគំនិតមានបំណងប្រព្រឹត្តអំពើ ផ្ដើមគំនិតមានន័យថា អ្នកផ្ដើមគំនិតដឹងថា អំពើរបស់ចារីគឺ ជាបទល្មើស ហើយខ្លួននៅតែមានចេតនាផ្ដើមគំនិតឱ្យបទល្មើសនេះកើតមានទៀត។[56]

៤.អ្នកសមគំនិត

[55] មាត្រា២៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[56] ឯកសារសិក្ខាសាលានីតិព្រហ្មទណ្ឌ និងនីតិគ្រួសារ រៀបរាងដោយ សាស្ត្រាវុណ្ណារិទ្ធិ និងអ្នកគ្រូសាស្ត្រា ចាំង ស៊ី ណាត ទំព័រ១០៩

អ្នកសមគំនិត សំដៅលើបុគ្គលណាដែលជួយសម្រួលដោយចេតនា ដល់ការប៉ុនប៉ង ឬការសម្រេចបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិមនោះ ដោយផ្តល់ជំនួយ ឬការឧបត្ថម្ភរបស់ខ្លួន។ ក្នុងលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលនឹងការផ្តើមគំនិតដែរ ការសមគំនិតត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌបីយ៉ាងដើម្បីអាចផ្តន្ទាទោសបានគឺៈ[57]

- អំពើចម្បងមានទោស
- ធាតុសត្យានុម័តៈ ការផ្តល់ជំនួយ ឬឧបត្ថម្ភ
- ធាតុអត្តនោម័តៈ អ្នកសមគំនិតដឹងថា អំពើរបស់ចារីជាបទល្មើស ហើយខ្លួននៅតែមានចេតនាផ្តល់ជំនួយ ឬឧបត្ថម្ភទៀត។

កថាខណ្ឌទី៤.ទោសដែលត្រូវអនុវត្ត

១.ទោសធម្មតា

បទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្តដែលបានប្រព្រឹត្តដោយមិនចូលទៅក្នុងលក្ខខណ្ឌស្ថានទម្ងន់ទោសណាមួយដូចដែលបានចែងនៅមាត្រា៣៩៤គឺ ត្រូវអនុវត្តទោសជាធម្មតាចំពោះ បទរំលោភលើទំនុកចិត្តគឺ តុលាការអនុលោមទៅតាមមាត្រា៣៩២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩។ នៅក្នុងអត្ថន័យខ្លឹមសាររបស់មាត្រានេះបានចែងកំណត់ថា អំពើរំលោភលើទំនុកចិត្ត ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ៦ (ប្រាំមួយ) ខែ ទៅ ៣ (បី) ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ពី ១.០០០.០០០ (មួយលាន) រៀល ទៅ ៦.០០០.០០០ (ប្រាំមួយលាន) រៀល។[58]

ឧទាហរណ៍ៈ លោក **ក** បុគ្គលិកក្រុមហ៊ុនលក់ថ្នាំពេទ្យមួយ។ នៅថ្ងៃមួយក្រុមហ៊ុនតម្រូវ ឱ្យលោក **ក** យកថ្នាំពេទ្យទៅឱ្យ Pharmacy មួយដែលបញ្ជាទិញ។ លោក **ក** មិនបានយកថ្នាំនោះទៅឱ្យ Pharmacy ដែលបានបញ្ជាទិញនោះទេ បែរជាយកទៅលក់ឱ្យ Pharmacy ផ្សេងហើយយកលុយនោះទៅចាយវាយអស់ទៅ។

២.ស្ថានទម្ងន់ទោស

[57] ឯកសារសិក្ខាសាលានីតិព្រហ្មទណ្ឌ និងនីតិគ្រួសារ រៀបរាងដោយ សាស្ត្រាវុណ្ណារិទ្ធិ និងអ្នកគ្រូសាស្ត្រា ចាំង ស៊ី ណាត ទំព័រ១០៩

[58] មាត្រា ៣៩២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

អំពើរំលោភលើទំនុកចិត្ត ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធធាគារពី ២ (ពីរ) ឆ្នាំ ទៅ ៥(ប្រាំ) ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ពី ៤.០០០.០០០ (បួនលាន) រៀល ទៅ ១០.០០០.០០០ (ដប់លាន) រៀល កាលបើបទល្មើសនេះបានប្រព្រឹត្តឡើង៖

ស្ថានទម្ងន់ទោសទាក់ទងនឹងជនល្មើស

១.ដោយបុគ្គលណាម្នាក់ដែលបានធ្វើការអំពាវនាវដល់សាធារណៈជន ដើម្បីទទួលបានមូលនិធិ ឬតម្លៃសម្រាប់ជាប្រយោជន៍ផ្ទាល់ ឬ ជាប្រយោជន៍របស់សហគ្រាសឧស្សាហកម្មពាណិជ្ជកម្ម។

ឧទាហរណ៍៖ ប្រធានក្រុមហ៊ុនជីកសិកម្មមួយបានចាត់ឱ្យលោក (A) ចុះទៅជនបទដើម្បីធ្វើការផ្សព្វផ្សាយពីអត្ថប្រយោជន៍របស់ជីកសិកម្ម និងសេវាដឹកជញ្ជូនដោយឥតគិតថ្លៃដល់ប្រជាពលរដ្ឋដែលធ្វើស្រែចំការ។ បន្ទាប់ពីបានយល់ដឹងពីអត្ថប្រយោជន៍របស់ជីកសិកម្មនោះហើយប្រជាពលរដ្ឋក៏មានចំណាប់អារម្មណ៍ចង់ប្រើប្រាស់ជីកសិកម្មនោះណាស់ដើម្បីឱ្យដំណាំរបស់ពួកគេទទួលបានផលល្អ។ ផ្ទុយទៅវិញដោយគំនិតទុច្ចរិតលោក (A) បាននិយាយទៅកាន់ប្រជាពលរដ្ឋថា បើអ្នកទាំងអស់គ្នាចង់ប្រើប្រាស់ជីកសិកម្មនេះត្រូវបង់លុយមកឱ្យក្រុមហ៊ុនតាមរយៈខ្ញុំដោយម្នាក់ៗបង់ត្រឹមតែ ១០$ តែប៉ុណ្ណោះនោះក្រុមហ៊ុន និងដឹកជញ្ជូនដល់ផ្ទះតែម្តង។

២. ដោយអាណត្តិគាហករបស់តុលាការ ឬ អ្នកជំនួយរបស់តុលាការ នៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃមុខងាររបស់ខ្លួន ឬ នៅក្នុងឱកាសនៃការបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួន។

ឧទាហរណ៍៖ លោក (B) ជាជំនួយការរបស់មេធាវីដែលបានបំពេញភារកិច្ចរត់ឯកសារលើរឿងក្តីឱ្យមេធាវី។ ថ្ងៃមួយលោក (ក) ជាជនរងគ្រោះបានមកពឹងពាក់លោកមេធាវីឱ្យជួយការពាររឿងក្តីរបស់ខ្លួន។ ដោយលោក (B) ជាអ្នករត់ឯកសារ ខ្លួនក៏បានកេងចំណេញប្រាក់ពីលើសេវារបស់លោកមេធាវី។

៣. ដោយអ្នករាជការសាធារណៈ នៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃមុខងាររបស់ខ្លួន ឬ នៅក្នុងឱកាសនៃការបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួន។[59]

[59] មាត្រា ៣៩៤ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

ឧទាហរណ៍៖ មេប៉ូលីសចរាចរណ៍មួយរូបឈ្មោះលោក (ខ) បានធ្វើការផាកពិន័យប្រជាពលរដ្ឋជាច្រើននាក់ ដែលបើកបរមិនគោរពច្បាប់ចរាចរណ៍ ផ្លាកសញ្ញា ភ្លើងសញ្ញា និងគំនូសចរាចរណ៍។ លោក (ខ) បន្ទាប់ពីបញ្ចប់ភារកិច្ចម៉ោងធ្វើការរបស់ខ្លួនរួចរាល់ហើយ លោក (ខ) បានកិបកេងលុយអង្គភាពរបស់ខ្លួន។

៣.ទោសបន្ថែម

ចំពោះខ្លឹមសារនៃទោសបន្ថែមទូទៅយើងខ្ញុំបានបកស្រាយនៅផ្នែកទី១ កថាខណ្ឌទី៤ ចំណុច៤ ខាងលើរួចហើយដូច្នេះយើងខ្ញុំមិនបានបកស្រាយម្តងទៀតទេ។ ចំពោះទោសបន្ថែម នៃបទរំលោភលើទំនុកចិត្តមានចំនួន១០ចំណុច ដែលត្រូវយកទៅប្រកាសចំពោះទណ្ឌិតដែលបានប្រព្រឹត្តល្មើស ហើយ១០ ចំណុចនេះចៅក្រមអាចយកទៅប្រកាស ១ ឬច្រើនចំណុចទៅតាមឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ឬក៏អាចយកទោសបន្ថែមនេះទៅប្រកាសជំនួសមូលទោសក៏បាន។ **ទោសបន្ថែមទាំង១០ចំណុចនេះយើងខ្ញុំនឹងធ្វើការបកស្រាយនៅក្នុងជំពូកទី២ កថាខណ្ឌទី១ ចំណុច៤។**

៤.ការប៉ុនប៉ង

ការប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តបទមជ្ឈិមដែលមានចែងក្នុងផ្នែកនេះ ត្រូវផ្តន្ទាទោសដូចគ្នា និង បទមជ្ឈិមខាងលើដែរ។[60]

ឧទាហរណ៍៖ លោក (ក) បានខ្ចីម៉ូតូមិត្តភក្តិរបស់គាត់ឈ្មោះលោក (ខ) ទៅចូលរួមកម្មវិធីជប់លៀងនៅភ្នំពេញ។ បន្ទាប់ពីចប់កម្មវិធីរួចរាល់លោក (ក) មិនបានត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញទេ គាត់ក៏បានចូលខារ៉ាអូខេនៅកន្លែងទំនើបមួយកន្លែង ជាមួយមិត្តភក្តិដល់យប់ជ្រៅ តែដោយសារខ្វះលុយនិង សភាពស្រវឹងស្រាផងនោះ លោក (ក) ក៏សម្រេចចិត្តយកម៉ូតូរបស់លោក (ខ) ទៅលក់នៅកន្លែងមួយ គាប់ជួនមានក្រុមសមត្ថកិច្ចត្រួតពិនិត្យគ្រឿងស្រវឹង និងគ្រឿងញៀនពេលយប់ បានឃាត់ម៉ូតូលោក (ក) កំពុងជិះហើយបានធ្វើការឆែកឆេរ តែដោយសារតែម៉ូតូដែលគាត់យកទៅលក់គ្មាន កាតគ្រី ទើបសមត្ថកិច្ចកំណត់មុខសញ្ញារង់ចាំការសាកសួរ។

[60] មាត្រា៣៩៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

ចំពោះឧទាហរណ៍ខាងលើនេះ អំពើរបស់លោក (ក) ដែលមានចេតនាទុច្ចរិតចង់យកម៉ូតូរបស់លោក (ខ) ទៅលក់តែដោយសារឥទ្ធិពលក្រៅឆន្ទៈរបស់ខ្លួនមករារាំង ដោយគាត់មិនបានបញ្ឈប់សកម្មភាពយកម៉ូតូរបស់លោក (ខ) ទៅលក់ដោយខ្លួនឯងទេ ពោលគឺមានក្រុមសមត្ថកិច្ចត្រួតពិនិត្យគ្រឿងស្រវឹង និងគ្រឿងញៀនពេលយប់ បានឃាត់ម៉ូតូលោក (ក) កំពុងជិះ តែដោយសារសមត្ថកិច្ចមានការសង្ស័យថា និងមានការជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបទល្មើសណាមួយ ទើបសមត្ថកិច្ចធ្វើការសាកសួរ។ បន្ទាប់ពីធ្វើការសាកសួររួចរាល់ហើយ និងស្វែងរកម្ចាស់ម៉ូតូ(លោក ខ)ឃើញហើយនោះ សមត្ថកិច្ចបានចោទប្រកាន់លោក (ក)ពីបទប៉ុនប៉ងរំលោភលើទំនុកចិត្ត។

កថាខណ្ឌទី៥.បទរំលោភលើទំនុកចិត្តពិសេស

បទរំលោភលើទំនុកចិត្តពិសេស គឺសំដៅដល់គ្រប់អភិបាល ឬ អ្នកត្រួតពិនិត្យរបស់នីតិបុគ្គលសាជីវកម្មទទួលខុសត្រូវមានកម្រិត ឬ នីតិបុគ្គលមូលនិធិ ឬ បុគ្គលដែលត្រូវបានតុលាការចាត់តាំងឱ្យធ្វើជំនួសនូវកិច្ចការរបស់អ្នកទាំងនេះ ឬនិយោជិតដែលទទួលអាណត្តិពីនីតិបុគ្គល ដែលប្រព្រឹត្តអំពើណាមួយដែលជាការរំលោភលើទំនុកចិត្ត ក្នុងគោលបំណងទទួលផលប្រយោជន៍ដល់ខ្លួន ឬ តតិយជន ឬ ក្នុងគោលបំណងធ្វើឱ្យខូចខាតដល់នីតិបុគ្គល ហើយបានបណ្តាលឱ្យមានការខូចខាតទ្រព្យសម្បត្តិរបស់នីតិបុគ្គលនោះ។

ឧទាហរណ៍៖ លោក (C) ជាបុគ្គលិករបស់ក្រុមហ៊ុនផលិតទឹកត្រីមួយនៅរាជធានីភ្នំពេញ ។ ដោយសារតែរសជាតិឆ្ងុយឆ្ងាញ់អតិថិជនបានធ្វើការកម្មង់ទឹកត្រីយ៉ាងច្រើនដើម្បីទៅលក់បន្តនៅតាមដេប៉ូចែកចាយមិនថារាជធានីភ្នំពេញ និងតាមបណ្តាខេត្តនានា។ លោក (C) ត្រូវបាននិយោជករបស់ខ្លួនប្រើឱ្យបើករថយន្តដឹកទឹកត្រីទៅលក់តាមដេប៉ូនានាជារៀងរាល់ថ្ងៃ និងត្រូវគិតលុយពីអតិថិជនផង។ ពេលដែលប្រមូលលុយពីអតិថិជនរួចរាល់ លោក (C) បានកិបកេងលុយក្រុមហ៊ុន ជាច្រើនលើកច្រើនសារ ដោយលោក (C) ធ្វើរបាយការណ៍កុហកដោយលក់បានប៉ុណ្ណោះ ក្នុងរបាយការណ៍ថាលក់បានប៉ុណ្ណេះ។ ក្រុមហ៊ុនចេះតែបាត់ចំណូលរៀងរាល់ខែ ទីបំផុតទើបដឹងថាលោក (C) ជាអ្នកកេងចំណេញលុយរបស់ក្រុមហ៊ុនដោយធ្វើរបាយការណ៍ភូតកុហក។

ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីដែលអ្នកជម្រះបញ្ជីរបស់នីតិបុគ្គលសាជីវកម្មទទួលខុសត្រូវមានកម្រិត ឬ នីតិបុគ្គលមូលនិធិ ឬ បុគ្គលដែលត្រូវបានតុលាការជ្រើសតាំងឱ្យធ្វើជំនួសនូវកិច្ចការរបស់អ្នកជម្រះ បញ្ជីបានប្រព្រឹត្តអំពើដូចបានកំណត់ ខាងលើនេះ ហើយបានបណ្ដាលឱ្យមានការខូចខាតទ្រព្យសម្បត្តិរបស់នីតិបុគ្គលនោះ។

ការប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលបានបកស្រាយ ខាងលើនេះ និងត្រូវផ្ដន្ទាទោសដូចគ្នាដែរ។

១.ប្រធាននៃបទរំលោភលើទំនុកចិត្តពិសេស

បទរំលោភលើទំនុកចិត្តពិសេសប្រធាននៃបទល្មើសរួមមាន៖ គ្រប់អភិបាល អ្នកត្រួតពិនិត្យរបស់នីតិបុគ្គលសាជីវកម្មទទួលខុសត្រូវមានកម្រិត ឬ នីតិបុគ្គលមូលនិធិ ឬ បុគ្គលដែលត្រូវតុលាការជ្រើសតាំងធ្វើឱ្យជំនួយនូវកិច្ចការរបស់អ្នកទាំងនេះ ឬ និយោជិតដែលទទួលអាណត្តិពីនីតិបុគ្គល ដែលប្រព្រឹត្តអំពើណាមួយដែលជាការរំលោភលើទំនុកចិត្ត។

២.ទោសដែលត្រូវអនុវត្ត

បទរំលោភលើទំនុកចិត្តពិសេស ត្រូវផ្ដន្ទាទោសដាក់ពន្ធ ពី ២ (ពីរ) ឆ្នាំ ទៅ ៥ (ប្រាំ) និងពិន័យជាប្រាក់ពី ៤.០០០.០០០ (បួនលាន) រៀល ទៅ ១០.០០០.០០០ (ដប់លាន) រៀល។[61]

[61] មាត្រា៣៩៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

ជំពូកទី២.ការប្រៀបធៀបបទល្មើសទាំងពីរ

បន្ទាប់ពីបានឆ្លងកាត់ការបកស្រាយបទល្មើសទាំងពីររួចមកយើងឃើញថា បទល្មើសទាំងពីរនេះគឺ មានសញ្ញាណមួយចំនួនដែលមានលក្ខណៈដូចគ្នា និងខុសគ្នាដែលអាចឱ្យយើងយកមកធ្វើការប្រៀបធៀបគ្នាបាន។

ផ្នែកទី១.ចំណុចដូចគ្នារវាងបទល្មើសទាំងពីរ

ជាការពិតណាស់រាល់បទល្មើសនីមួយៗដែលបានបញ្ញត្តិនៅក្នុងគន្ថីទី៣នេះគឺ តែងតែមាន លក្ខណៈមួយចំនួនដែលដូចគ្នា និងមួយចំនួនទៀតខុសគ្នា។ ជាក់ស្តែងដូចជាបទល្មើសទាំងពីរនេះគឺមានលក្ខណៈដូចគ្នាផង និងមានលក្ខណៈខុសគ្នាមួយចំនួនដូចជា៖

កថាខណ្ឌទី១.ធាតុនីត្យានុកូល

ធាតុនីត្យានុកូលនៃបទល្មើសគឺ សំដៅទៅលើការដែលបានចែងនៅក្នុងមាត្រាណាមួយនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌនូវអំពើណាមួយ ត្រូវបានកំណត់ថាជាបទល្មើស។ បន្ទាប់ពីបានបកស្រាយពីចំណុចនេះហើយយើងត្រូវមើលបទប្បញ្ញត្តិ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ដោយផ្តោតសំខាន់ទៅលើបទល្មើសទាំងពីរ។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបាននីតិករតាក់តែងឡើងដោយមានរចនាសម្ព័ន្ធរៀបចំឱ្យមានជាលំដាប់ដូចជា គន្ថី ជំពូក ផ្នែក និងមាត្រាជាដើមដូចជា៖

១.ចែងនៅក្នុងគន្ថី

ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាត្រូវបានបែងចែកជា ៦គន្ថី ហើយមានតែបីគន្ថីប៉ុណ្ណោះ ដែលបានកំណត់អំពីបទល្មើសហើយគន្ថីទាំងនោះរួមមានគន្ថីទី២ និយាយអំពីបទល្មើសប្រឆាំងនឹងបុគ្គល គន្ថីទី៣ បទល្មើសប្រឆាំងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិ និងគន្ថីទី៤ បទល្មើសប្រឆាំងនឹងជាតិ។ ចំពោះបទល្មើសឆបោក និងបទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្តវិញគឺ មានចែងនៅក្នុងគន្ថីទី៣ និយាយអំពីបទល្មើសប្រឆាំងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិ។ កត្តាដែលធ្វើឱ្យនីតិករដាក់បទល្មើសទាំងពីរនេះនៅក្នុងគន្ថីតែមួយព្រោះតែបទល្មើសទាំងពីរទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិដូចគ្នា ហើយធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់កម្មសិទ្ធិរបស់បុគ្គល រួមមានទ្រព្យសម្បត្តិ ឬ វត្ថុមានតម្លៃផ្សេងៗដូចគ្នាជាដើម។

១.១ចែងនៅក្នុងមាតិកា

នីតិករបានរៀបរៀងចងក្រងក្រមនេះឡើងទៅតាមរចនាសម្ព័ន្ធ និងបែបបទដើម្បីឱ្យងាយស្រួលក្នុងការស្វែងយល់អំពីច្បាប់នេះ។ នៅក្នុងគន្ថីនេះនីតិករបានបែងចែកជាមាតិកា ហើយមាតិកានេះគឺជាចំណុចមួយដែលជាលំដាប់បន្ទាប់ពីគន្ថី។ ហើយនៅក្នុងគន្ថីខ្លះមានមាតិកាច្រើន ឬតិចវាអាស្រ័យទៅលើវិសាលភាពនៃគន្ថីនោះ។ ចំណែកឯបទល្មើសទាំងពីរវិញគឺ មានចែងនៅក្នុងមាតិកា១ និយាយអំពីការយកទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដទៃមកធ្វើជាកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួនដោយទុច្ចរិត។

១.២ធាតុនីត្យានុកូលនៃទោស

គោលការណ៍នីត្យានុកូល នៃទោសគឺមាននៅក្នុងគោលការណ៍នីត្យានុកូលនៃបទល្មើសនេះតែម្តង ហើយគោលការណ៍នីត្យានុកូល នៃទោសនេះគឺ មានតែទោសដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមជាធរមានប៉ុណ្ណោះ ទើបអាចប្រកាស និងផ្តន្ទាទោសបាន។ ហើយទោសដែលត្រូវប្រកាសចំពោះបទល្មើសទាំងពីរគឺ ផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ៦ (ប្រាំមួយ)ខែ ទៅ ៣ (បី)ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ពី១០០០០០០ (មួយលាន) រៀល ទៅ ៦០០០០០០ (ប្រាំមួយលាន) រៀល។

១.៣កំណត់ការប៉ុនប៉ងមានទោស

ច្បាប់បានកំណត់អំពីការប៉ុនប៉ងរវាងបទល្មើសឆបោក និងបទរំលោភលើទំនុកចិត្តគឺ ត្រូវផ្តន្ទាទោសដូចគ្នាចំពោះបទល្មើសបានសម្រេចផងដែរ។ ជាគោលការណ៍ការប៉ុនប៉ងអាចត្រូវផ្តន្ទាទោសបានចំពោះបទល្មើសមជ្ឈិម។

លុះត្រាតែច្បាប់បានចែងកំណត់អំពីការប៉ុនប៉ង នៃបទល្មើសជាមុនសិន ទើបតុលាការអាចប្រកាសផ្តន្ទាទោសពីការប៉ុនប៉ងនោះបាន។ ការប៉ុនប៉ងចំពោះបទល្មើសឆបោកត្រូវចែងកំណត់នៅមាត្រា៣៨១ ចំណែកឯបទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្តវិញការប៉ុនប៉ងត្រូវចែងនៅមាត្រា៣៩៥។

កថាខណ្ឌទី២.ចំណាត់ថ្នាក់នៃបទល្មើស

ជាគោលការណ៍បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានបែងចែកជាបីថ្នាក់ ដែលមានចែងកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌត្រង់មាត្រា២ វាក្យខណ្ឌទី២ ដែលបានចែង

ថា បទល្មើសត្រូវបានចាត់ថ្នាក់ជាបទឧក្រិដ្ឋ បទមជ្ឈិម និងបទលហុទៅតាមស្ថានទម្ងន់នៃបទល្មើស។

- បទល្មើសជាបទឧក្រិដ្ឋ នៅក្នុងករណីដែលអតិបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារ ដែលត្រូវទទួលរងនោះ[62]៖
  - ជាទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត
  - ជាទោសដាក់ពន្ធនាគារមានរយៈពេលលើសពី៥ឆ្នាំ ឬ ក្រោមឬស្មើ ៣០ឆ្នាំ។ ហើយទោសនេះអាចត្រូវបន្ថែមនូវទោសពិន័យជាប្រាក់ផងដែរ។
- បទល្មើសជាបទមជ្ឈិម[63]៖

  បទល្មើសជាបទមជ្ឈិមនៅក្នុងករណីដែលអតិបរមា នៃទោសដាក់ពន្ធនាគារ ដែលត្រូវរងនោះ មានរយៈពេលលើសពី៦ថ្ងៃ ដល់ក្រោម ឬស្មើ ៥ឆ្នាំ។
- បទល្មើសជាបទលហុ[64]៖
  - អតិបរមា នៃទោសដាក់ពន្ធនាគារដែលត្រូវរងនោះមានរយៈពេលស្មើ ឬក្រោម៦ថ្ងៃ។ ទោសដាក់ពន្ធនាគារ អាចត្រូវបន្ថែមនូវទោសពិន័យជាប្រាក់ផងដែរ។
  - បទល្មើសត្រូវផ្ដន្ទាទោសត្រឹមតែពិន័យជាប្រាក់ប៉ុណ្ណោះ។

ចំពោះបទល្មើសទាំងពីរត្រូវផ្ដន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារចន្លោះពី៦ខែ ទៅ ៣ឆ្នាំ ដូច្នេះត្រូវស្ថិតនៅក្នុងចំណាត់ថ្នាក់នៃបទមជ្ឈិម ព្រោះអតិបរមា នៃទោសពន្ធនាគារមិនលើសពី៥ឆ្នាំទេ។ បើយោងទៅតាមមាត្រា៤៧ នៃក្រមនេះ បានឱ្យនិយមន័យថា បទល្មើសជាបទមជ្ឈិម នៅក្នុងករណីដែលអតិបរមា នៃទោសដាក់ពន្ធនាគារ ដែលត្រូវរងនោះ មានរយៈពេលលើសពី៦ថ្ងៃ ដល់ក្រោម ឬស្មើ ៥ឆ្នាំ។

[62] មាត្រា៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[63] មាត្រា៤៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[64] មាត្រា៤៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

កថាខណ្ឌទី៣.អាជ្ញាយុកាល

១.អាជ្ញាយុកាលនៃបទល្មើស

អាជ្ញាយុកាលគឺជារយៈពេលមួយដែលច្បាប់កំណត់ នៃការទទួលខុសត្រូវ ឬមិនទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខច្បាប់។ អាជ្ញាយុកាលនៃបទល្មើសត្រូវបានគេបែងចែកជាបីទៀតគឺ[65]៖

- អាជ្ញាយុកាល នៃបទល្មើសឧក្រិដ្ឋមានរយៈពេល១៥ឆ្នាំ
- អាជ្ញាយុកាល នៃបទល្មើសមជ្ឈិមមានរយៈពេល៥ឆ្នាំ
- អាជ្ញាយុកាល នៃបទល្មើសលហុមានរយៈពេល១ឆ្នាំ

ចំពោះអាជ្ញាយុកាល នៃបទល្មើសគឺជារយៈពេលមួយដែលត្រូវរាប់ ឬគិតចាប់ពីពេលបទល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្តទោះបានសម្រេច ឬមិនបានសម្រេច។[66] ចំពោះអាជ្ញាយុកាល នៃបទល្មើសទាំងពីរគឺ មានអាជ្ញាយុកាលរយៈពេល៥ឆ្នាំ ដោយរាប់ចាប់ពីពេលបទល្មើសបានប្រព្រឹត្តចប់។

២.អាជ្ញាយុកាលនៃទោស

អាជ្ញាយុកាលនៃទោសគឺ ជាថេរវេលាមួយដែលត្រូវរាប់ចាប់ពីពេលដែលទោសត្រូវប្រកាសដោយចៅក្រមហើយទោសនោះបានចូលជាស្ថាពរ។ ហើយទោសដែលត្រូវបានប្រកាសនោះផុតរយៈពេលដែលកំណត់ដោយច្បាប់នេះ មិនអាចយកទោសនោះទៅអនុវត្តបានទៀតឡើយ។[67] ហើយអាជ្ញាយុកាលនៃទោសត្រូវបានបែងចែកជាបីដូចជា៖

- អាជ្ញាយុកាលនៃបទឧក្រិដ្ឋមានរយៈពេល២០ឆ្នាំ
- អាជ្ញាយុកាលនៃបទមជ្ឈិមមានរយៈពេល៥ឆ្នាំ
- អាជ្ញាយុកាលនៃបទលហុមានរយៈពេល១ឆ្នាំ

[65] មាត្រា១០ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ

[66] មាត្រា១១ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ

[67] មាត្រា១៩៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

ចំណែកឯបទល្មើសឆបោក និងរំលោភលើទំនុកចិត្តវិញ អាជ្ញាយុកាលនៃទោសគឺ មានរយៈពេល៥ឆ្នាំ ដោយរាប់ពីពេលដែលសាលក្រមបានចូលជាស្ថាពរ។[68]

កថាខណ្ឌទី៤.ធាតុអត្តនោម័ត

ជនល្មើសគឺបានប្រព្រឹត្តអំពើល្មើសដោយចេតនា ដោយខ្លួនបានប្រើល្បិចធ្វើឱ្យជនរងគ្រោះប្រគល់នូវទ្រព្យសម្បត្តិ ឬវត្ថុមានតម្លៃផ្សេងៗមកឱ្យខ្លួន។ ហើយជនល្មើសបានដឹងយ៉ាងច្បាស់អំពីអំពើរបស់ខ្លួនដែលបានប្រព្រឹត្តគឺ ជាអំពើដែលច្បាប់បានហាមឃាត់។

ផ្នែកទី២.ចំណុចខុសគ្នារវាងបទល្មើសទាំងពីរ

កថាខណ្ឌទី១.ធាតុនីត្យានុកូលនៃបទល្មើសទាំងពីរ

១.និយមន័យនៃបទល្មើស

ជាការពិតណាស់បទល្មើសនីមួយៗក្រមព្រហ្មទណ្ឌតែងតែឱ្យនិយមន័យច្បាស់លាស់ណាស់ដើម្បីងាយយល់ពីស្ថានភាព នៃបទល្មើសណាមួយដែលកំណត់នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។ ចំពោះបទល្មើសទាំងពីរនេះក្រមក៏បានឱ្យនិយមន័យយ៉ាងច្បាស់ផងដែរ។

បទល្មើសឆបោក គឺជាអំពើបន្លំចំពោះរូបវន្តបុគ្គល ឬនីតិបុគ្គលណាមួយ ដោយប្រើឈ្មោះក្លែងដោយអះអាងទៅលើឋានៈក្លែង ដោយរំលោភលើឋានៈពិតប្រាកដ ឬ ដោយប្រើឧបាយកលទុច្ចរិត ហើយដូច្នេះបានទទួលពីបុគ្គលនេះ ដែលនាំឱ្យខូចប្រយោជន៍របស់បុគ្គលនេះ ឬរបស់តតិយជននូវៈ

១.ការប្រគល់មូលនិធិ តម្លៃ ឬទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីមួយ។

២.ការផ្ដត់ផ្គង់សេវា។

៣.ការធ្វើលិខិតដែលមានតម្លៃជាកាតព្វកិច្ច ឬ ជាការឱ្យរួចពីកាតព្វកិច្ច[69]។

ចំណែកឯបទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្ត អំពើរំលោភលើទំនុកចិត្តគឺ ជាអំពើតែបំបាត់មូលនិធិ តម្លៃ ឬទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីមួយ នាំឱ្យខូចប្រយោជន៍អ្នកដទៃ ប្រព្រឹត្តដោយបុគ្គលណាម្នាក់ ដែលគេបានប្រគល់ឱ្យបុគ្គលនោះ ហើយបុគ្គលនោះ បានយល់ព្រមដោយ

---

[68] មាត្រា១៩៤ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

[69] មាត្រា៣៧៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

មានភារកិច្ចប្រគល់សងវិញ បង្ហាញឬ យកមូលនិធិតម្លៃ ឬទ្រព្យសម្បត្តិនោះទៅធ្វើការប្រើប្រាស់ជាកំណត់។[70]

២.ចែងនៅក្នុងមាត្រា

ក្រមព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានបែងចែកជា ៦គន្ថី នៅក្នុងចំណោម៦គន្ថីនោះត្រូវបានបែងចែកជាមាតិកា ជំពូក ផ្នែក មាត្រាទៀត ហើយនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌមានចំនួន៦៧២មាត្រា។ ចំណែកបទល្មើសទាំងពីរវិញត្រូវបានចែងដាច់ពីគ្នារវាងបទល្មើសឆបោក និងបទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្ត។

បទល្មើសឆបោក នីតិករបានចែងនៅមាត្រា៣៧៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌនិយាយអំពីនិយមន័យនៃបទល្មើសឆបោក និងទោសដែលត្រូវអនុវត្តមានចែងនៅមាត្រា៣៧៨ ហើយទោសផ្សេងៗទៀតដូចជាស្ថានទម្ងន់ទោស និងទោសបន្ថែមមានចែងចាប់ពី៣៧៩-៣៨២នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។

ចំពោះបទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្តវិញគឺ មានចែងចាប់ពីមាត្រា៣៩១ និយាយអំពីនិយមន័យនៃបទល្មើស ហើយទោសដែលត្រូវអនុវត្តចំពោះបទល្មើសនេះ មានចាប់ពីមាត្រា៣៩២ រហូតដល់មាត្រា៣៩៦ នៃក្រមនេះបូករួមទាំងស្ថានទម្ងន់ទោស និងទោសបន្ថែមចំពោះបទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្ត។

៣.ស្ថានទម្ងន់ទោស

រាល់ការប្រព្រឹត្តបទល្មើសនីមួយៗតែងមានស្ថានភាពនៃការប្រព្រឹត្តផ្សេងគ្នា ដូច្នេះហើយទើបនីតិករបានតាក់តែងកំណត់ស្ថានភាពណាមួយ នៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ចូលទៅក្នុងស្ថានភាពឃោរឃៅ ព្រៃផ្សៃ ឬស្ថានភាពណាមួយដែលជាស្ថានទម្ងន់ទោស នៃបទល្មើសនោះ។ ហើយស្ថានទម្ងន់ទោសណាមួយអាចយកទៅប្រកាសបានលុះត្រា តែស្ថានទម្ងន់ទោសនោះត្រូវបានចែងកំណត់នៅក្នុងបទល្មើសទាំងនោះច្បាស់លាស់ទើបចៅក្រមអាចយកទៅប្រើប្រាស់ក្នុងការប្រកាសទោសចំពោះជនល្មើសបាន។

---

[70] មាត្រា ៣៩១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

បទល្មើសឆបោក គឺមានស្ថានទម្ងន់ទោសពីរដែលបានចែងកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់នៅមាត្រា៣៧៩ និយាយអំពីស្ថានទម្ងន់ទោសដែលទាក់ទងទៅនឹងជនរងគ្រោះ ហើយ និងស្ថានទម្ងន់ទោសផ្សេងៗទៀត ដែលបានចែងនៅមាត្រា៣៨០នៃក្រមនេះ។

បទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្ត មានស្ថានទម្ងន់ទោស តែមួយប៉ុណ្ណោះដែលបានចែងនៅក្នុងមាត្រា៣៩៦ និយាយអំពីស្ថានទម្ងន់ទោសទោសដែលទាក់ទងទៅនឹងជនល្មើស។

៤.ទោសបន្ថែម

ទោសបន្ថែមក៏ដូចជាស្ថានទម្ងន់ទោសដែរ អាចយកទៅប្រកាសបានលុះត្រាតែមានចែងបន្ថែមនៅក្នុងជំពូកឬផ្នែកយ៉ាងច្បាស់នៃបទល្មើសនោះ ទើបចៅក្រមអាចយកទោសបន្ថែមនោះ ទៅប្រកាសបាន។ ហើយទោសបន្ថែមនេះតុលាការអាចយកទៅប្រកាស ១ ឬច្រើនបន្ថែមទៅលើមូលទោសទៅតាមការយល់ឃើញ ឬឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ចៅក្រម។

បទល្មើសឆបោក ទោសបន្ថែមត្រូវបានកំណត់នៅមាត្រា៣៨២ នៃក្រមនេះមានចំនួន ១៣ចំណុចសម្រាប់យកទៅប្រកាសចំពោះបទល្មើសឆបោកនេះរួមមាន៖

១. ការដកសិទ្ធិខ្លះជាប្រជាពលរដ្ឋ ជាស្ថាពរ ឬសម្រាប់រយៈពេល៥ឆ្នាំយ៉ាងច្រើន។

២. ការហាមឃាត់ការប្រកបវិជ្ជាជីវៈ កាលបើបទល្មើសនេះបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងការប្រកវិជ្ជាជីវៈ ឬនៅក្នុងឱកាស នៃការប្រកបវិជ្ជាជីវៈនេះ ជាស្ថាពរ សម្រាប់រយៈពេល៥ឆ្នាំយ៉ាងច្រើន។

៣. ការហាមឃាត់ចំពោះការស្នាក់នៅ សម្រាប់រយៈពេល៥ឆ្នាំ យ៉ាងច្រើន ចំពោះបទមជ្ឈិម។

៤. ការហាមឃាត់ចំពោះទណ្ឌិតបរទេសចំពោះការចូល ឬ ការស្នាក់នៅក្នុងដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ជាស្ថាពរ ឬ សម្រាប់រយៈពេល ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំយ៉ាងច្រើន។

៥. ការរឹបអូសឧបករណ៍ សម្ភារ ឬ វត្ថុណាមួយដែលប្រើប្រាស់សម្រាប់ប្រព្រឹត្តបទល្មើស ឬ ដែលមានគោលដៅប្រព្រឹត្តបទល្មើស។

៦. ការរឹបអូសវត្ថុ ឬ មូលនិធិ ដែលជាកម្មវត្ថុ នៃបទល្មើស។

៧. ការរឹបអូសផលទុន និងទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាផលកើតចេញពីបទល្មើស។

៨. ការរឹបអូសឧបភោគភណ្ឌ សម្ភារ ឬ ចលនវត្ថុនៅក្នុងទីកន្លែងដែលបទល្មើសនោះបានប្រព្រឹត្ត។

៩. ការរឹបអូសយានជំនិះរបស់ទណ្ឌិតមួយគ្រឿង ឬ ច្រើនគ្រឿង។

១០.ការហាមឃាត់ចំពោះការកាន់កាប់ ឬ ការយកតាមខ្លួននូវអាវុធ គ្រឿងផ្ទុះ និងគ្រាប់រំសេវគ្រប់ប្រភេទជាស្ថាពរ ឬ សម្រាប់រយៈពេល ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំយ៉ាងច្រើន។

១១.ការបិទផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោស សម្រាប់រយៈពេល ២ (ពីរ) ខែយ៉ាងច្រើន។

១២.ការផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសនៅក្នុងសារព័ត៌មាន។

១៣.ការផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោស តាមគ្រប់មធ្យោបាយទូរគមនាគមន៍សោតទស្សន៍ សម្រាប់រយៈពេល ៨ (ប្រាំបី) ថ្ងៃយ៉ាងច្រើន។

បទរំលោភលើទំនុកចិត្ត ទោសបន្ថែមគឺមាន ១០ចំណុចរួមមាន៖

១. ការដកសិទ្ធិខ្លះជាពលរដ្ឋ ជាស្ថាពរ ឬសម្រាប់រយៈពេល ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំយ៉ាងច្រើន។

២. ការហាមឃាត់ចំពោះការប្រកបវិជ្ជាជីវៈ កាលបើបទល្មើសនេះបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងការប្រកបវិជ្ជាជីវៈ ឬនៅក្នុងឱកាស នៃការប្រកបវិជ្ជាជីវៈនេះ ជាស្ថាពរ ឬសម្រាប់រយៈពេល ៥(ប្រាំ) ឆ្នាំ យ៉ាងច្រើន។

៣. ការរឹបអូសឧបករណ៍សម្ភារ ឬវត្ថុណាមួយដែលប្រើប្រាស់សម្រាប់ប្រព្រឹត្តបទល្មើស ឬដែលមានគោលដៅប្រព្រឹត្តបទល្មើស។

៤. ការរឹបអូសវត្ថុ ឬ មូលនិធិ ដែលជាកម្មវត្ថុ នៃបទល្មើស។

៥. ការរឹបអូសផលទុន និង ទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាផលកើតចេញពីបទល្មើស។

៦. ការរឹបអូសឧបភោគភណ្ឌ សម្ភារ ឬ ចលនវត្ថុនៅក្នុងទីកន្លែងដែលបទល្មើសនោះបានប្រព្រឹត្ត។

៧. ការរឹបអូសយានជំនិះរបស់ទណ្ឌិតមួយគ្រឿង ឬ ច្រើនគ្រឿង។

៨.ការបិទផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសសម្រាប់រយៈពេល ២(ពីរ)ខែ យ៉ាងច្រើន

៩. ការបិទផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសនៅក្នុងសារព័ត៌មាន។

១០. ការផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោស តាមគ្រប់មធ្យោបាយទូរគមនាគមន៍សោតទស្សន៍ សម្រាប់រយៈពេល ៨ (ប្រាំបី) ថ្ងៃ យ៉ាងច្រើន។

៣.ចែងនៅក្នុងជំពូក

ដូចដែលបានបកស្រាយខាងលើរួចមកហើយថាក្រមព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានបែងចែកទៅតាមលំដាប់ដូចជាគន្ថី មាតិកា ផ្នែក ជំពូក និងមាត្រាដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការសិក្សា និងការអនុវត្ត។ បទល្មើសឆបោក និងបទរំលោភលើទំនុកចិត្តគឺ ជាបទល្មើសមួយដែលមានចែងនៅក្នុងគន្ថីទី៣ដូចគ្នាតែត្រូវបានបែងចែកនៅក្នុងជំពូកផ្សេងគ្នាដោយសារតែរូបភាពនៃបទល្មើសវាមានលក្ខណៈខុសគ្នា។

បទល្មើសឆបោកគឺ មានចែងនៅក្នុងមាត្រាជំពូកទី២ នៃគន្ថីទី៣និយាយអំពីបទល្មើសឆបោក និងបទល្មើសប្រហាក់ប្រហែល។

បទរំលោភលើទំនុកចិត្តគឺ មានចែងនៅក្នុងជំពូកទី៣ នៃគន្ថីទី៣ដូចគ្នាតែនៅក្នុងជំពូកនិយាយអំពីបទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្ត និងបទល្មើសប្រហាក់ប្រហែល។

កថាខណ្ឌទី២.ធាតុសត្យានុម័តនៃបទល្មើសទាំងពីរ

១.រូបភាពនៃអំពើ

រាល់ការប្រព្រឹត្តបទល្មើសនីមួយៗតែងតែបង្ហាញមកខាងក្រៅនូវសកម្មភាពល្មើស ហើយសកម្មភាពនោះត្រូវបានកំណត់ថាជាបទល្មើសដោយអំពើរបស់ជនបង្កប្រព្រឹត្តបំពាបំពានទៅលើជនរងគ្រោះ។ ចំណែកឯរូបភាពខុសគ្នារវាងបទល្មើសទាំងពីរខ្ញុំនឹងធ្វើការបកស្រាយនៅក្រោមនេះ៖

➢ **បទល្មើសឆបោក**

- ជនល្មើសបានប្រើល្បិចកលដោយទុច្ចរិតទៅជនរងគ្រោះ។
- ជនរងគ្រោះបានយល់ព្រមប្រគល់នូវទ្រព្យសម្បត្តិផ្សេងៗឱ្យជនល្មើសដោយសារតែជឿលើកលល្បិចរបស់ជនល្មើស។

ឧទាហរណ៍៖ បុរស ក បានក្លែងថាខ្លួនជាប្រធានក្រុមហ៊ុនមួយដែលអាចរត់ការឱ្យពលករអាចទៅធ្វើការនៅប្រទេសថៃបាន។ ឮដូច្នេះឈ្មោះ ខ ដែលមានបំណងចង់ទៅ

ធ្វើការនៅប្រទេសថៃផងក៏បានប្រគល់ប្រាក់ចំនួន៥០០ដុល្លារ ឱ្យទៅឈ្មោះ ក ដើម្បីបំពេញការងារនេះ។

- **បទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្ត**
  - ជនរងគ្រោះ និងជនល្មើសបានព្រមព្រៀងគ្នាឈានទៅដល់ការប្រគល់នូវទ្រព្យសម្បត្តិណាមួយឱ្យទៅជនល្មើស។
  - ជនល្មើសមានកាតព្វកិច្ចប្រគល់សងវិញ បង្ហាញ ឬយកមូលនិធិ តម្លៃ ឬទ្រព្យសម្បត្តិនោះ ទៅធ្វើការប្រើប្រាស់ជាកំណត់។
  - ជនល្មើសបានបំពានកាតព្វកិច្ចដោយចេតនា។

ឧទាហរណ៍៖ លោក ក បានសុំខ្ចីម៉ូតូរបស់លោក ខ ដោយសន្យាថាប្រគល់សងលោក ខ វិញនៅរយៈពេល១០ថ្ងៃក្រោយ។ លោក ខ ក៏បានព្រមព្រៀងប្រគល់ម៉ូតូទៅឱ្យលោក ក ខ្ចីតាមការអះអាង។ រយៈពេល១០ថ្ងៃក្រោយដល់ថ្ងៃកំណត់សងស្រាប់តែលោក ក មិនបានយកម៉ូតូនោះមកប្រគល់សងលោក ខ វិញទេ ព្រោះខ្លួន ក បានយកម៉ូតូនោះទៅលក់យកប្រាក់ចាយអស់ហើយ។

២.កម្មវត្ថុនៃបទល្មើស

បទល្មើសនីមួយៗក្រមបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់ពីកម្មវត្ថុ នៃបទល្មើស ជាក់ស្តែងបទល្មើសទាំងពីរក្រមព្រហ្មទណ្ឌក៏បានចែងកំណត់ពីកម្មវត្ថុយ៉ាងច្បាស់លាស់ផងដែរ។ កម្មវត្ថុនៃបទល្មើសទាំងពីរនេះទាក់ទងទៅនឹងទ្រព្យសម្បត្តិដូចគ្នាតែវាខុសគ្នាត្រង់ថាបទល្មើសមួយមានកម្មវត្ថុតិច ហើយនិងបទល្មើសមួយទៀតមានកម្មវត្ថុច្រើនជាងតែប៉ុណ្ណោះ។

បទល្មើសឆបោក គឺមានកម្មវត្ថុជាច្រើនរួមមាន ការប្រគល់មូលនិធិ តម្លៃ ឬទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីមួយ ការផ្តត់ផ្គង់សេវា ការធ្វើលិខិតដែលមានតម្លៃជាកាតព្វកិច្ច ឬជាការឱ្យរួចពីកាតព្វកិច្ច។

បទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្ត គឺមាកម្មវត្ថុដូចជា មូលនិធិ តម្លៃ ឬទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីមួយតែប៉ុណ្ណោះ។

៣.រូបភាពនៃចេតនាប្រព្រឹត្ត

បទល្មើសឆបោកគឺ ជាបទល្មើសមួយដែលជនល្មើសមានចេតនាប្រព្រឹត្តតាំងពីមុនសកម្មភាពជនរងគ្រោះការព្រមព្រៀងប្រគល់នូវមូលនិធិ តម្លៃ ឬទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីមួយ ការផ្គត់ផ្គង់ សេវា និងការធ្វើលិខិតមានតម្លៃជាកាតព្វកិច្ច ឬឱ្យរួចពីកាតព្វកិច្ចទៅឱ្យជនល្មើសម្លេះ។ ជនល្មើសបានរៀបចំគម្រោងទុកជាមុនដោយឧបាយកលទុច្ចរិតយ៉ាងច្បាស់លាស់មុនប្រព្រឹត្តសកម្មភាពល្មើស។

បទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្តគឺ ជាបទល្មើសមួយដែលជនល្មើសមានចេតនាប្រព្រឹត្តល្មើសក្រោយការព្រមព្រៀង នៃការប្រគល់នូវមូលនិធិ តម្លៃ ឬទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីមួយពីជនរងគ្រោះទៅ ឱ្យជនល្មើស។ មានន័យជនល្មើសពីដំបូងគឺ គ្មានចេតនាប្រព្រឹត្តល្មើសទេដោយខ្លួនសន្យាថានឹងប្រគល់សង ឬប្រើតាមការកំណត់នូវមូលនិធិ តម្លៃ ឬទ្រព្យសម្បត្តិទាំងនោះតែក្រោយពីការទទួលនោះជនល្មើសក៏បានបំពាននូវកាតព្វកិច្ចប្រគល់សង ឬប្រើប្រាស់ខុសពីគោលដៅដែលជនរងគ្រោះជនបាន។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ផ្អែកតាមការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងការបកស្រាយកន្លងមករវាងបទល្មើសឆបោក និងរំលោភលើទំនុកចិត្ត នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាយើងបច្ចុប្បន្ននេះ បានឆ្លុះបញ្ចាំង ឱ្យឃើញអំពីប្រភពនីត្យានុកូលភាព (នីត្យានុកូលនៃបទល្មើស និងនីត្យានុកូលភាពនៃទោស) នៃប្រព័ន្ធច្បាប់ខ្មែរ ដែលបានកំណត់ចែងយ៉ាងច្បាស់លាស់ និងត្រឹមត្រូវដែលមិនអាចប្រកែកបាន ដោយចាប់បង្ខំឱ្យមនុស្សគ្រប់ៗរូប ដែលរស់នៅក្នុងសង្គមត្រូវតែគោរព ហើយនិងជៀសវាងឱ្យបាននូវការប្រព្រឹត្តអំពើទាំងឡាយណាដែលបង្កផលប៉ះពាល់នាំឱ្យកើតមានព្យសនកម្ម ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម និងសិទ្ធិសេរីភាពរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ។ មួយវិញទៀតការផ្សព្វផ្សាយច្បាប់ឱ្យប្រជាពលរដ្ឋមានការយល់ដឹងកាន់តែច្រើនដោយអនុវត្តតាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយចម្រុះមានការកើនឡើងដើម្បីកាត់បន្ថយការប្រព្រឹត្តបទល្មើស។ ចំពោះការអនុវត្តដំណើរការនីតិវិធី នៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការ បានផ្តល់នូវជំនឿទុកចិត្ត និងភាពយុត្តិធម៌ដល់ប្រជាពលរដ្ឋ បើទោះបីជាមានចំណុចខ្វះខាតមួយចំនួនក៏ពិតមែន។

ឆ្លើយតបតាមការសិក្សាកន្លងមកនេះយើងខ្ញុំ បានលើកយកបទល្មើសចំនួនពីរមាត្រាមកធ្វើការប្រៀបធៀបគឺ មាត្រា៣៧៧ បទល្មើសឆបោក និងមាត្រា៣៩១ បទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្ត។ យើងបានរៀបរាប់អំពីសញ្ញាណនៃបទល្មើសទាំងពីររួចរាល់មកហើយ អ្វីដែលយើងគួរកត់សម្គាល់ខ្លាំងជាងគេគឺ លក្ខណៈដូចគ្នា និង លក្ខណៈខុសគ្នា នៃបទល្មើសទាំងពីរ។ លក្ខណៈដូចមានដូចជា៖ ធាតុនីត្យានុកូល (ក្រមព្រហ្មទណ្ឌចែងកំណត់ថាជាបទល្មើស ហើយត្រូវផ្តន្ទាទោស) ចែងក្នុងគន្ថីទី៣ (បទល្មើសប្រឆាំង និងទ្រព្យសម្បត្តិ) មាតិកាទី១ (ការយកទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដ៏ទៃមកធ្វើជាកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួនដោយទុច្ចរិត) ចំណាត់ថ្នាក់នៃបទល្មើស (បទមជ្ឈិមផ្តន្ទាទោសពន្ធនាគារពី ៦ថ្ងៃ ដល់ក្រោម ឬ ស្មើនឹង ៥ឆ្នាំ) អាជ្ញាយុកាលនៃទោស និងបទល្មើស (រយៈពេល ៥ឆ្នាំ) ការប៉ុនប៉ង (បទល្មើសទាំងពីរក្រមបានកំណត់ពីការប៉ុនប៉ងមានទោសដូចគ្នា) ធាតុអត្តនោម័ត (ជនល្មើសគឺ បានប្រព្រឹត្តអំពើល្មើសដោយចេតនា ដោយខ្លួនបានប្រើល្បិចធ្វើឱ្យជនរងគ្រោះប្រគល់នូវទ្រព្យសម្បត្តិ

ឬវត្ថុមានតម្លៃផ្សេងៗមកឱ្យខ្លួន)។ រីឯចំណុចខុសគ្នាមានដូចជាៈ ធាតុនីត្យានុកូល (និយមន័យបទល្មើសទាំងពីរ) ចែងក្នុងមាត្រា (មាត្រា៣៧៧ បទឆបោក និងមាត្រា៣៩១ បទរំលោភលើទំនុកចិត្ត) ចែងក្នុងជំពូក (បទឆបោក ជំពូកទី២ រីឯ បទរំលោភលើទំនុកចិត្ត ជំពូកទី៣) ចេតនានៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើសទាំងពីរមួយកើតមុនការប្រគល់កម្មវត្ថុ មួយទៀត ចេតនាប្រព្រឹត្តកើតក្រោយការប្រគល់កម្មវត្ថុនៃបទល្មើស។ ស្ថានទម្ងន់ទោស (បទឆបោកមានពីមាត្រា៣៧៩ និង មាត្រា៣៨០ រីឯបទរំលោភលើទំនុកចិត្តមានតែមួយមាត្រា៣៩៦) ទោសបន្ថែម (បទឆបោកមាន ១៣ចំណុច រីឯ បទរំលោភលើទំនុកចិត្តមាន ១០ចំណុច) ជាដើម៕

អនុសាសន៍

ឆ្លងកាត់តាមការបកស្រាយ និងចុះស្រាវជ្រាវឯកសារលើប្រធានបទស្តីការប្រៀបធៀបទល្មើសឆបោក និងរំលោភលើទំនុកចិត្តកន្លងមកយើងឃើញថាស្ថាប័នអនុវត្តច្បាប់ និងបទល្មើសទាំងពីរនេះគឺនៅមានចំណុចខ្វះចន្លោះមួយចំនួនគួរត្រូវបានកែតម្រូវ និងបំពេញបន្ថែមដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការអនុវត្ត និងសិក្សាស្វែងយល់របស់សិស្ស និស្សិតរួមមាន៖

ចំណុចខ្សោយ

- ការផ្សព្វផ្សាយច្បាប់គឺ ពុំសូវបានទូលំលាយដល់សាធារណៈជនទូទៅដូច្នេះធ្វើឱ្យប្រជាពលរដ្ឋមួយចំនួនបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសមានការកើនឡើង
- ស្ថាប័នអនុវត្តច្បាប់សព្វថ្ងៃគឺ មិនមានគោលការណ៍រួមណាមួយសម្រាប់បទល្មើសទាំងពីរយកមកអនុវត្តដូចគ្នាទេ
- ការចែករំលែកនូវចំណេះដឹង ឬឯកសាររបស់ស្ថានប័នអនុវត្តច្បាប់គឺ នៅមានកម្រិត
- តុលាការមិនមានយុត្តិសាស្ត្រសម្រាប់អនុវត្តដូចប្រទេសមួយចំនួននៅលោកខាងលិច ដូចជាប្រទេសអង់គ្លេស បារាំង អាល្លឺម៉ង់...។
- ក្រមមិនបានកំណត់ការបំពានកិច្ចសន្យាប្រភេទណាមួយជាបទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្តឡើយ ដូចច្នេះធ្វើឱ្យអ្នកអនុវត្តពិបាកនឹងចោទប្រកាន់នៃបទល្មើសនេះ ហើយអាចធ្វើឱ្យមានការភាន់ច្រឡំរវាងបទល្មើសរំលោភលើកទំនុកចិត្ត និងការបំពានកាតព្វកិច្ច។
- រាល់បទល្មើសនីមួយៗក្រសួង ឬ អង្គការនីតិបញ្ញត្តិគួរតែពន្យល់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការអនុវត្ត កុំឱ្យផ្ទុយពីគោលបំណង ឬខ្លឹមសារនៃបទល្មើសនីមួយៗ ។

ចំណុចខ្លាំង

- បទល្មើសទាំងបានចែងយ៉ាងច្បាស់លាស់នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ
- បានបង្កើតសាលាដំបូងតុលាការគ្រប់រាជធានី ខេត្តដើម្បីបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលសម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការដាក់ពាក្យបណ្តឹង លើកលែងតែខេត្តកែបមួយដែលស្ថិតនៅក្រោមសមត្ថកិច្ចតុលាការខេត្តកំពត
- ស្ថាប័នអនុវត្តច្បាប់បង្កើតឱ្យមានតុលាការជំនាញទៅតាមប្រភេទរឿងក្តី
- បទល្មើសរំលោភលើសេចក្តីទុកចិត្តមាត្រា៥៦ នៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាលមានសេចក្តីណែនាំរួមរវាងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ និងប្រធានតុលាការកំពូលវាមានអត្ថន័យដូចគ្នានឹងមាត្រា៣៩១នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌសព្វថ្ងៃនេះដែរ។
- មានស្ថាប័នជំនាញកំពុងបណ្តុះបណ្តាលថៅក្រម ព្រះរាជអាជ្ញា ក្រឡាបញ្ជី គឺរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ

ដំណោះស្រាយ

- អប់រំ និងផ្សព្វផ្សាយច្បាប់ឱ្យបានទូលំលាយទោះជានៅតំបន់ដាច់ស្រដាលក៏ដោយ
- ស្ថាបប័ននីមួយៗត្រូវតែមានការយកចិត្តទុកដាក់ចែករំលែកចំណេះដឹង ឬឯកសារផ្សេងៗដល់សិស្ស និស្សិតដើម្បីឱ្យពួកគេបានស្វែងយល់ពីការងារ និងដំណើរការប្រព្រឹត្តទៅរបស់ស្ថាប័នខ្លួន។
- ក្រសួងយុត្តិធម៌ ស្ថាប័នតុលាការ ឬអង្គភាពដែលពាក់ព័ន្ធគួរតែមានសេចក្តីណែនាំឬយុត្តិសាស្ត្រសម្រាប់ពន្យល់ពីបទល្មើសណាមួយដើម្បីកុំឱ្យមានការភាន់ច្រឡំគ្នា

ឯកសារយោង

១.ច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត

- រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៩៣
- ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០១០
- ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧
- ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧
- ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌសម័យអន្តរកាល
- សេចក្តីណែនាំរួមលេខ០២ រវាងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ និងប្រធានតុលាការកំពូល ស្តីពីមាត្រា៤៦ នៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាល(រំលោភលើសេចក្តីទុកចិត្ត) ២០០៥

២.សៀវភៅដែលពាក់ព័ន្ធ និងឯកសារផ្សេងៗ

- សៀវភៅនីតិព្រហ្មទណ្ឌទូទៅរបស់សាស្ត្រាចារ្យ រុន ពណ្ណារិទ្ធឆ្នាំ២០០៩
- សៀវភៅទោសព្រហ្មទណ្ឌ សាស្ត្រា កៅ សីហា ឆ្នាំ២០១៣
- សៀវភៅស្តីពីការពិភាក្សាលើវិស័យឯកជន លេខ២៣ រឿងក្តីអំពីការរំលោភលើទំនុកចិត្ត
- សៀវភៅនីតិព្រហ្មទណ្ឌពិសេស សាស្ត្រាចារ្យកៅ សីហា ឆ្នាំ២០១៤
- មេរៀនក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដោយ លោក សឿន មុនីរ័ត្ន (ព្រះរាជអាជ្ញាខេត្តកំពង់ឆ្នាំង) ឆ្នាំ២០១១
- សហប្រតិបត្តិការបារាំងគម្រោងទ្រទ្រង់នីតិរដ្ឋ នីតិព្រហ្មទណ្ឌ
- ឯកសារសិក្ខាសាលាស្តីពី នីតិព្រហ្មទណ្ឌ និង នីតិគ្រួសារនៅបញ្ជាការដ្ឋានកងពលតូចលេខ៧០ ដោយសាស្ត្រាចារ្យ រុន ពណ្ណារិទ្ធ និងលោកស្រីសាស្ត្រាចារ្យ ចាំង ស៊ីណាត

ឧបសម្ព័ន្ធ

តារាងឧបសម្ព័ន្ធ

ឧបសម្ព័ន្ធ១. បទល្មើសឆបោក

១.ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

២.ពាក្យបណ្តឹង

៣.ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ

៤.របាយការសំយោគ

៥.ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ

ឧបសម្ព័ន្ធ២. បទល្មើសរំលោភលើទំនុកចិត្ត

១.ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

២.សេចក្តីណែនាំរួមលេខ០២ រវាងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ និងប្រធានតុលាការកំពូលស្តីពីការអនុវត្តមាត្រា៤៦ បទរំលោភលើសេចក្តីទុកចិត្តនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាល។

៣.ពាក្យបណ្តឹង

៤.ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ

៥.របាយការសំយោគ

៦. ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ

៧.សាលក្រម